

**Załącznik
do uchwały nr 217/XXX/09
Rady Gminy Nowa Ruda
z dnia 16 kwietnia 2009**

Strategia Rozwoju Gminy Nowa Ruda do roku 2015

<u>Rozdział 1.....</u>	<u>3</u>
<u>WPROWADZENIE.....</u>	<u>3</u>
<u>Rozdział 2.....</u>	<u>5</u>
<u>DIAGNOZA STANU OBECNEGO.....</u>	<u>5</u>
<u>Rozdział 3.....</u>	<u>31</u>
<u>ANALIZA SWOT.....</u>	<u>31</u>
<u>Rozdział 4.....</u>	<u>33</u>
<u>WIZJA, CELE, PRIORYTETY, DZIAŁANIA.....</u>	<u>33</u>
<u>Rozdział 5.....</u>	<u>34</u>
<u>SYSTEM WDRAŻANIA I MONITORINGU STRATEGII.....</u>	<u>34</u>
<u>Rozdział 6.....</u>	<u>36</u>
<u>INSTRUMENTY FINANSOWE I PRAWNE REALIZACJI STRATEGII.....</u>	<u>36</u>

Rozdział 1

WPROWADZENIE

1.1. WSTĘP

Sprawne działanie każdej organizacji zależy od wielu czynników takich jak: zaangażowany zespół, posiadane zasoby, sytuacja wewnętrzna i zewnętrzna czy odpowiedni plan działania. To właśnie dobry plan jest podstawą skutecznej realizacji zamierzeń. Dla organizacji najważniejszym jest plan strategiczny, na podstawie którego tworzone są plany operacyjne dotyczące poszczególnych problemów. Planowanie strategiczne jest procesem ustalania celów i wybierania metod ich realizacji przez naczelne kierownictwo organizacji.

Każda decyzja powzięta na tym etapie planowania może pociągnąć za sobą daleko idące i często nieprzewidywalne skutki. Dlatego też, przed rozpoczęciem tworzenia strategii należy możliwie dokładnie rozpoznać tak sytuację wewnętrzną organizacji jak i jej otoczenie (np. poprzez stworzenie ["Raportu o stanie ..."](#) oraz przeprowadzenie [analizy SWOT](#)). Następnymi etapami są: określenie roli i misji organizacji, przedstawienie ram czasowych i efektów strategii, określenie wielkości niezbędnych zasobów oraz wprowadzenie układu decyzyjnego wspomagającego realizację strategii.

Na proces planowania składają się cztery etapy:

1. ustalenie celów, priorytetów organizacji,
2. analiza istniejącej sytuacji,
3. identyfikacja czynników sprzyjających i niesprzyjających,
4. opracowanie planu prowadzącego do osiągnięcia założonych celów.

Biorąc pod uwagę znaczenie planu strategicznego dla organizacji, opracowaniem strategii zajmuje się specjalny zespół którego członkami są przedstawiciele (najczęściej kierownicy) wszystkich kluczowych departamentów organizacji. Bardzo często do zespołu dołączają eksperci spoza organizacji. Do zalet takiego rozwiązania należy m.in. możliwość poznania opinii osoby niezwiązanej z organizacją (a przez to bardziej obiektywnej). Główną wadą jest długi czas potrzebny do zgrania zespołu oraz często brak znajomości lokalnych uwarunkowań organizacyjnych przez osoby z zewnątrz. Duże znaczenie w procesie przygotowania strategii jest udział w zespole przedstawicieli społeczności lokalnej (przedsiębiorcy, stowarzyszenia itp.). Partycypacja społeczna w podejmowaniu tak istotnych działań wpływa pozytywnie na tworzenie lokalnej społeczności obywatelskiej.

Dobrze przygotowana strategia ma niewielkie szanse powodzenia jeżeli zawniczasu nie zostanie przygotowany odpowiedni system kontroli. Dzięki temu kierownictwo organizacji wie czy rzeczywiste działania są zgodne z działaniami planowanymi. Właściwy system kontroli pozwoli ponadto na szybką identyfikację problemów i ich wpływu na realizację planów, co pozwoli na podjęcie odpowiednich kroków

ze strony organizacji.

Rozdział 2

DIAGNOZA STANU OBECNEGO

2.1. Przestrzeń i środowisko

2.1.1. Obszar¹

Gmina Wiejska Nowa Ruda leży w południowej części województwa dolnośląskiego, w rejonie Obniżenia Noworudzkiego, w dolinach Włodzicy i jej dopływu Woliborki. Teren gminy otoczony jest od wschodu Górami Sowimi oraz od zachodu Górami Suchymi. Na terenie gminy znajdują się również Wzgórza Włodzickie oraz Wzgórza Wyrębińskie, a także Garb Dzikowca. Obszar gminy charakteryzuje się dużymi różnicami wysokości względnej terenu oraz znacznym rozróżnieniem. Posiada ona bogate walory przyrodniczo – krajobrazowe. Ośrodki wypoczynkowe oraz usługi związane z turystyką znajdują się w północnej części gminy (Sokolec, Jugów, Wolibórz), natomiast południowa część wykorzystywana jest głównie do uprawiania rolnictwa.

Gmina położona jest w niedalekim sąsiedztwie ważnego międzyregionalnego korytarza tranzytowego o kierunku północ południe łączącego Wrocław z Pragą z przejściem granicznym w Kudowie. Gmina posiada dogodnie połączone drogami z Wałbrzychem oraz Kłodzkiem, a także z Czechami poprzez przejścia graniczne w Tłumaczowie i Głuszycy. Dzięki linii kolejowej mieszkańcy gminy mają wygodne połączenie z Wałbrzychem oraz Kłodzkiem, a także poprzez węzeł wałbrzyski połączenie z całym Dolnym Śląskiem.

2.1.2. Środowisko

2.1.2.1. Warunki klimatyczne²

Obszar gminy jest zróżnicowany klimatycznie na co wpływa przede wszystkim zróżnicowanie rzeźby terenu. Gminę cechuje typ klimatu podgórskiego Przedgórze Sudeckiego, łagodny i stabilny. Układ rzeźby terenu ma wpływ na kształtowanie stosunków opadowych, kierunków i prędkości wiatru, zachmurzenia oraz stosunków termicznych. Znajdujący się w pewnym oddaleniu główny grzbiet Sudetów stwarza także pewną osłonę przed skutkami nasuwania się mas powietrza atlantyckiego z kierunku północno - zachodniego, a częściowo także zachodniego. Obszar gminy jest otwarty na kierunki wiatru południowego. Specyficzne położenie sprzyja również oddziaływaniu splotów chłodnego powietrza ze stoków oraz wzdłuż dolin. Sprzyja też formowaniu się zastoisk chłodnego powietrza i kształtowaniu

1 Źródło: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nowa Ruda”, Uchwała Nr 125/XVIII/00 Rady Gminy Nowa Ruda z dnia 15 września 2000 r. z późniejszymi zmianami

2 Źródło: www.bip.gmina.nowaruda.pl

warunków inwersji termicznej w profilu pionowym atmosfery. W rejonie tym wyraźnie zaznacza się przewaga obniżeń dolinnych o przebiegu z północnego - zachodu na południowy - wschód. Średnia roczna temperatura wynosi 6 - 6,5 °C, minimalna średnia temperatura w styczniu -3°C, a maksymalna w lipcu 16,5°C. Do najzimniejszych miesięcy należy luty ze średnią temperaturą około -7°C. Termiczna wiosna rozpoczyna się datą, w której temperatura dobową wynosi od 5 do 10°C, zazwyczaj są to okolice 15 kwietnia. Termiczne lato, wyznaczone jest datą ok. 20 czerwca, gdy średnia temperatura dnia wyniesie 15°C. Termiczna jesień, zazwyczaj wypada ok. 30 września, gdy średnia dobową temperaturę wynosi od 10 do 5°C. Termiczna zima, wyznacza datę, gdy średnia dobową temperaturę wynosi poniżej 0°C, i rozpoczyna się zazwyczaj 5 grudnia. Wynika z tego, iż przeciętny czas trwania termicznego lata wynosi na tym terenie ok. 102 dni, a przeciętny czas trwania termicznej zimy ok. 131 dni. Średnia suma rocznego bilansu radiacyjnego (bilans promieniowania wyeliminowanego i pochłoniętego przez podłoże) wynosi na tym obszarze 140 - 145 kJ/cm². Zdecydowana jej większość przypada na letnią połowę roku (maj - październik), kiedy wynosi średnio 120 - 125 kJ/cm². W półroczu zimowym (listopad - kwiecień) wynosi on tylko 20 - 25 kJ/cm².

Średnie roczne sumy promieniowania całkowitego wynoszą około 360 - 370 kJ/cm². Na półroczu letnie przypada 260 - 270 kJ/cm², a na półroczu zimowe około 150 kJ/cm². Wielkość ochładzania bioklimatycznego wynosi na tym terenie dla przeciętnego roku 950-1000 W/m². W półroczu ciepłym parametr ten osiąga wartość 700 W/m², a w półroczu chłodnym 1200-1300 W/m². Roczna suma opadów waha się od 800 do 850 mm. Minimalne opady można zaobserwować w lutym, natomiast maksymalne w lipcu. Dla okresu obserwacji 1970 - 1992 stwierdzono występowanie 170 - 180 dni w roku z opadem dobowym powyżej 0,1 mm, natomiast 110 - 120 dni z opadem co najmniej 1 mm oraz 18 - 20 dni z opadem co najmniej 10 mm. Liczba dni w roku z opadem śniegu, o sumie dobowej co najmniej 0,1 mm, wynosi dla tego okresu 50 - 60. Wilgotność względna na tym obszarze wynosi średnio 75 - 80%, średnie roczne zachmurzenie wynosi 6 - 6,5 w skali od 1 do 10, średnia roczna liczba dni pogodnych wynosi 40, średnia roczna liczba dni pochmurnych wynosi 120 - 140, średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 60-70 dni oraz średnia roczna suma parowania z wolnej powierzchni wody tzw. parowanie wskaźnikowe wynosi około 540 mm. W półroczu ciepłym wynosi 380 - 400, natomiast zimnym 130 - 140 mm.

Różnica pomiędzy sumami opadów atmosferycznymi, a parowaniem wskaźnikowym jest na tym obszarze dodatnia i oscyluje w granicach około 80 mm. W półroczu ciepłym jej wartość mieści się w przedziale 40-60 mm, a w półroczu zimnym osiąga 100 - 150 mm. Wiatry, które występują na terenie gminy wieją głównie z kierunków zachodniego i południowego z przewagą południowego. Średnia roczna prędkość wiatru wynosi 3,5- 5 m/s, natomiast prędkość wiatru w porywach to 20 - 22 m/s. Udział w roku energetycznych prędkości wiatru (w przedziale równych lub większych niż 4 m/s do 15 m/s) wynosi na tym obszarze 35 - 40%. Gmina znajduje się w klimacie bardzo wilgotnym i wilgotnym, uwarunkowane jest to bilansem wodnym. Pod względem termicznym położona jest ona w półroczu ciepłym na pograniczu klimatu chłodnego i bardzo chłodnego, a jednocześnie pochmurnego i bardzo pochmurnego. W półroczu chłodnym typ tego klimatu zaliczany jest do chłodniejszej odmiany umiarkowanie ciepłego, a jednocześnie umiarkowanie słonecznego.

2.1.2.2. Budowa geologiczna, zasoby złóż kopalin, gleby³

Pod względem geologiczno – tektonicznym teren miasta i gminy Nowa Ruda należy do brzeżnej części depresji śródsudeckiej, granicząc od północnego wschodu z układem gnejsów Gór Sowich, od wschodu ze strukturą bardzką, a od południa z metamorfikiem kłodzkim. Budowa geologiczna omawianego obszaru kształtowana była w okresie od starszego paleozoiku po współczesny holocen. Najstarszymi ogniwami litologicznymi są tu gabra i diabazy, które występują w strefie Garbu Dzikowca, pasem o szerokości około 1 – 1,5 km, od okolic Koszyna po okolice pomiędzy Nową Rudą i Woliborzem.

Kolejnym ogniwem litologicznym w rozwoju budowy geologicznej omawianego obszaru są skały osadowe, występujące w dnie obniżenia noworudzkiego, powstałe w okresie karbonu. W okolicach Słupca są to głównie zlepieńce oraz piaskowce z wkładkami węgla. Mniejsze powierzchnie zajmują wychodnie argilitów, łupków ogniotrwałych, łupków ilastych i piaszczystych z wkładkami węgla oraz zlepieńce i piaskowce. W obszarze pomiędzy Słupcem i Nową Rudą nad innymi osadami karbonu przeważają powierzchniowo wychodnie warstw otweilerskich. Pomiędzy Nową Rudą i Drogosławiem wzrasta udział warstw żaclerskich. Osady karbonu, w pasie od 0,5 do 1,0 km, ciągną się od południowo – wschodnich granic miasta ciągną się zboczami Gór Dzikowca, zachodnią częścią Obniżenia Noworudzkiego i zanikają na powierzchni zboczy Wzgórz Włodzickich. Miąższość serii karbonu przekracza na tym obszarze 1000 m.

Skały wieku permskiego reprezentowane są tu przez serie osadowe czerwonego spągowca. Ich wychodnie w rozległej strefie biegną z północnego zachodu na południowy wschód. Skały te budują oba brzegi rzeki Włodzicy. Wśród skał permskich tego obszaru występują piaskowce ze zlepieńcami i wkładkami łupków ilastych, lokalnie też tufy i wapienie, piaskowce i łupki ilaste, zlepieńce kwarcytowe, piaskowce arkozowe z wkładkami łupków ilastych antrakozjowych i wapieni, piaskowce pyłowe z wkładkami łupków ilastych, piaskowce i zlepieńce spągowe oraz lokalnie tufy porfirowe. Wśród młodszych skał występują tu luźne osady czwartorzędowe, powstałe w okresie zlodowacenia Wisły. Znajdują się tu gliny stokowe i eluwialne na wychodniach skał magmowych, metamorficznych i osadowych. Wśród osadów rzecznych znajdują się żwiry teresowe wieku plejstoceniowego występujące lokalnie w dolinach rzek.

Do bogactw naturalnych miasta i gminy Nowa Ruda należą między innymi:

- łupki ilaste i ogniotrwałe,
- zlepieńce,
- piaskowce zabarwione na czerwono związkami żelaza (jedyne eksploatowane kamieniołomy tego piaskowca w kraju),
- piaskowce permskie,
- staropaleozoiczne diabazy i gabra,
- melafir,
- gabro,
- węgiel kamienny – antracyt (zakończenie wydobycia nastąpiło w I kwartale 2000 r.).

Szczegółowe informacje dotyczące stanu zagospodarowania, zasobów i koncesji oraz lokalizacji

³ Źródło: „Program ochrony środowiska dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda i Gminy Nowa Ruda”

udokumentowanych złóż surowców skalnych i energetycznych zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 1.

Złoże surowców skalnych i energetycznych na terenie miasta i gminy Nowa Ruda

LP.	NAZWA ZŁOŻA	RODZAJ SUROWCA			STAN ZAGOSPODAROWANIA	POWIERZCHNIA (ha)	ZASOBY (tys. Mg)		WYDOBYCIE (tys. Mg/rok)	DECYZJE	UŻYTKOWNIK
		KOD	NAZWA	SUROWIEC			BILANSOWE	PRZEMYSŁOWE			
1	Bieganów	46	kamienie drogowe i budowlane	piaskowiec	złoże zagospodarowane	6,84	7784	7784	1	24/92 OŚVI 8510415/92	Dariusz Paterek PRBM w Bielawie Wiosenna 12
2	Dębówka	46	kamienie drogowe i budowlane	gabro	nieeksploatowane	84,23	184 300	182 883		9/94 OŚVI8510/335/94	BKG Sp. z o. o. w Borowie
3	Nowa Ruda	01	węgiel kamienny	węgiel kamienny	skreślone z bilansu zasobów	560,00				21/95	SRK SA Katowice
4	Nowa Ruda (Słupiec)	27	łupki ogniotrwałe	łupek ogniotrwały	skreślone z bilansu zasobów	250,00					
5	Nowa Ruda rejon Lech	01	węgiel kamienny	węgiel kamienny	skreślone z bilansu zasobów	658,00				189/93	
6	Nowa Ruda rejon Lech	27	łupki ogniotrwałe	łupek ogniotrwały	skreślone z bilansu zasobów	171,00				189/93	
7	Nowa Ruda rejon Waclaw	01	węgiel kamienny	węgiel kamienny	eksploatacja zaniechana	1 450,00					
8	Nowa Ruda Pniaki	27	łupki ogniotrwałe	łupek ogniotrwały	eksploatacja zaniechana	9,60					
9	Słupiec	38	surowce ilaste ceramiki budowlanej	ceramika budowlana	eksploatacja zaniechana	4,61	87				
10	Słupiec Dębówka	46	kamienie drogowe i budowlane	gabro	złoże zagospodarowane	94,43	159 574	57 716	830	21/95	KSS Sp. z o o. w Bartnicy
11	Słupiec Kościelec pole A	46	kamienie drogowe i budowlane	piaskowiec	okresowo eksploatowane	0,50	249	250		10/93	
12	Słupiec Kościelec pole B	46	kamienie drogowe i budowlane	piaskowiec	szczegółowo rozpoznane	3,55	2 987				
13	Świerki	46	kamienie drogowe i budowlane	melafir	złoże zagospodarowane	35,16	34 595	28 813	227		KSS Sp. z o. o. Świerki

Dla dwóch złóż kruszyw zlokalizowanych na terenie gminy miejskiej Nowa Ruda: złoża gabra i diabazu - Dębówka oraz złoża piaskowca - Słupiec - Kościelec przewidziano nowe zagospodarowanie. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy miejskiej Nowa Ruda jako alternatywę zagospodarowania złoża „Dębówka” przeznaczają teren pod zalesienia. Eksploatacja złoża jest możliwa po uzyskaniu nowej koncesji. Koncesja wydana Borowskim Kopalniom Granitu straciła ważność na skutek nie rozpoczęcia eksploatacji w okresie 5 lat. Dla podjęcia eksploatacji koniecznym jest odbycie procedury prawnej przewidzianej w tym zakresie oraz uzyskanie nowej koncesji (w kontekście bliskości zabudowań, kłopotliwym może być uzyskanie akceptacji mieszkańców). Z punktu widzenia ochrony środowiska, w przypadku rozpoczęcia eksploatacji niezbędnym jest dotrzymanie norm w zakresie dopuszczalnych poziomów hałasu.

Dla złoża Słupiec - Kościelec, jako alternatywne zagospodarowanie przewidziano zagospodarowanie na cele turystyczne. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z obowiązującą ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym przewidziano powiększenie obszaru na cele turystyczne o obszar leżący w sąsiedztwie terenu górniczego złoża piaskowca. Łączna powierzchnia terenu na cele turystyczne będzie wynosić ok. 30 ha i ma zostać przeznaczona na Międzynarodowe Centrum Spotkań Młodzieży miast Partnerskich. Turystyczne zagospodarowanie terenu wyklucza w bliskiej odległości eksploatację kruszywa. W związku z powyższym zakłada się zaniechanie eksploatacji piaskowca ze złoża „Słupiec - Kościelec”.

Na terenie gminy Nowa Ruda pod względem bonitacyjnym występują gleby średniej jakości z przewagą klasy IV. Na pogórzach, w kotlinach oraz w niższych partiach stoków górskich występują gleby brunatne i bielcowe. W południowej części gminy przeważają gleby bardzo dobre z dominacją klasy II, należące do czarnoziemów właściwych, wytworzonych na podłożu glin morenowych z domieszką lessów. Gleby te powstały na skałach luźnych, zawierających węglan wapnia. W wyniku działania na nie próchniczo twórczej roślinności trawiastej powstała kumulacja trwałej próchnicy o bardzo słabym stopniu rozpuszczalności. W dolinach większych potoków występują mady rzeczne lekkie średnie i ciężkie w zależności od domieszki części kamienistych.

Na obszarze gminy miejskiej Nowa Ruda występują kompleksy gleb: zbożowy górski, owsiano - ziemniaczany górski, pszenny górski, pszenny dobry, trwałych użytków zielonych średnich oraz trwałych użytków zielonych słabych. Zostały one wykształcone na podłożu gleb brunatnych właściwych, brunatnych wylugowanych i kwaśnych oraz gleb pseudobielcowych. Przeważają gleby IV klasy bonitacyjnej, gleby klas I - III rozrzucone są po całym terenie tworząc bardziej zwarte powierzchnie w południowo - wschodniej części miasta w okolicach Słupca.

Z powodu oddziaływania antropogenicznego na środowisko naturalne oraz emitowanie różnego rodzaju zanieczyszczeń zaistniała konieczność, oprócz ogólnej klasyfikacji bonitacyjnej gleb, stosowania klasyfikacji stopnia zanieczyszczenia gleb.

Obowiązek prowadzenia monitoringu gleb w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska należy do zadań własnych starostwa. Obowiązujące rozporządzenie w sprawie standardów jakości gleb oraz standardów jakości ziemi nie uwzględnia podstawowych właściwości gleb, takich jak: odczyn, skład granulometryczny i zawartość próchnicy. Stąd do prawidłowej oceny gleby stosuje się także wytyczne Instytutu Upraw i Nawożenia w Puławach (IUNG), pozwalające ocenić zawartość metali ciężkich w glebie w sześciostopniowej skali (od 0 do V stopnia).

Badania przeprowadzone przez Stację Chemiczno – Rolniczą Oddział we Wrocławiu wykazały, iż procent gleb użytkowanych rolniczo na terenie powiatu kłodzkiego o odczynie bardzo kwaśnym wynosi 31 – 40 %. Potrzebę wapnowania wykazuje 61 – 80 % gleb użytkowanych rolniczo.

Zawartość fosforu w glebach użytkowanych rolniczo w powiecie kłodzkim kształtuje się na poziomie 61 – 80 %, potasu ok. 21 40 %, magnezu - do 20 %.

Przekroczenie dopuszczalnych stężeń wskaźników w stosunku do wartości podanych w obowiązującym rozporządzeniu, na terenie powiatu kłodzkiego stwierdzono na terenie Fabryki Armatury Przemysłowej „ZETKAMA” S.A. w Kłodzku: Pb (2 ppk.), Ni (1ppk.), Zn (1 ppk.), B(a)P (4 ppk.).

2.1.2.3. Wody powierzchniowe⁴

Obszar gmin noworudzkich prawie w całości leży w dorzeczu rzeki Ścinawki, ciekę III rzędu, lewostronnego dopływu Nysy Kłodzkiej. Jedynie niewielka część gminy (wieś Bartnica) znajduje się w obszarze zlewni Bystrzycy.

Źródła Ścinawki zlokalizowane są w Górach Wałbrzyskich, w okolicy wsi Kamionki. W swym górnym biegu, pomiędzy miejscowościami Golińsk i Tłumaczów rzeka przepływa przez teren Czech. Całkowita długość Ścinawki to 62,0 km, w tym 25,2 km przepływa na terenie powiatu kłodzkiego. Do Ścinawki mają ujście potoki z terenu gminy Nowa Ruda. Największym z nich jest Włodzica, uchodząca lewobrzeżnie do Ścinawki w miejscowości Ścinawka Górna. Rzeka ta ma długość 21,3 km a powierzchnię dorzecza 108,1 km². Włodzica ma swoje źródła w okolicach miejscowości Dworki. Odwadnia ona znaczną część miasta i gminy – tereny południowo – wschodniej części gór Suchych, północno-zachodnią część Wzgórz Włodzickich oraz południowe stoki Gór Sowich. Z tej części dochodzą jej największe dopływy – Jugowski Potok, Woliborka i Piekielnica.

Drugim większym dopływem Ścinawki na terenie gmin jest odwadniający ich południowo-wschodnią część potok Dzik, uchodzący do Ścinawki w miejscowości Ścinawka Dolna. Powierzchnia jego dorzecza wynosi 20,6 km².

Potoki z terenu gmin charakteryzują się bardzo wysoką frekwencją wezbrań o krótkim czasie trwania, na co wpływ ma rzeźba terenu zlewni. Stany wody podnoszą się podczas nich gwałtownie i bardzo szybko opadają po osiągnięciu kulminacji. Wysoka frekwencja wezbrań oraz krótki czas ich trwania wyraźnie wskazuje na bardzo niską retencję podziemną zlewni. W wyniku tego do koryta rzeki docierają wody ze spływu powierzchniowego oraz płytkiego spływu podpowierzchniowego, natomiast zasilanie z głębiej położonych stref podłoża (kształtujące przepływ niżówkowy) jest bardzo niskie. Dokonywana w podłożu zlewni transformacja opadu w odpływ jest w takiej sytuacji niewielka, a reżim odpływu rzeki jest w znacznej mierze odbiciem reżimu opadowego oraz frekwencji roztopów.

⁴ Źródło: „Program ochrony środowiska dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda i Gminy Nowa Ruda”

Stany średnie miesięczne charakteryzują się występowaniem maksimum wiosennego oraz dwóch minimów: zimowego i jesiennego. Maksimum wiosenne związane jest z topnieniem pokrywy śnieżnej. Jest ono znacznie rozciągnięte w czasie, od lutego do kwietnia, co jest efektem dużego zróżnicowania wysokościowego w obrębie zlewni. Okres jesienno - letni charakteryzują znaczne straty wody na parowanie z powierzchni gruntu oraz dokonywane przez rośliny. Efektem tego są obniżające się stany wody pomimo występowania maksimum sum opadowych w okresie letnim.

Systematyczne badania stanu czystości wód prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu jedynie dla rzeki Ścinawki w trzech punktach pomiarowo - kontrolnych:

- poniżej Golińska,
- powyżej Tłumaczowa,
- oraz ujście Ścinawki do Nisy Kłodzkiej.

Zlewnia Nisy Kłodzkiej ma szczególne znaczenie w systemie zaopatrzenia w wodę pitną aglomeracji wrocławskiej, bowiem część wody z Nisy Kłodzkiej poprzez Kanał Przerzutowy zasila rzekę Oławę, będącą podstawowym źródłem wody pitnej. Wynika stąd potrzeba szczególnej ochrony całej zlewni Nisy Kłodzkiej, a rzeka Ścinawka jest jej ważnym elementem. Punkt pomiarowo - kontrolny usytuowany na ujściu Ścinawki do Nisy Kłodzkiej (w km 0,5) należał do systemu (do roku 2002) dawnego monitoringu krajowego. Zmiany obserwowane w tym punkcie obrazują wpływ dopływów Ścinawki na odcinku od granicy Państwa do jej ujścia, a więc oddziaływania wszystkich źródeł z terenu miasta i gminy Nowa Ruda.

Stan czystości rzeki Ścinawki ulega poprawie od roku 2000, tj. od momentu uruchomienia międzygminnej oczyszczalni ścieków w Ścinawce Dolnej, do której odprowadzane są m. in. ścieki z terenu gminy Nowej Rudy.

Jakość wody w rzece kontrolowana była w 2003 r. przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu w 2 punktach granicznych zlokalizowanych na terenie Polski oraz na ujściu Ścinawki do Nisy Kłodzkiej.

Odnosząc wyniki badań do wartości określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód w badanych przekrojach stwierdzono wody charakterystyczne dla III klasy jakości wód powierzchniowych. O klasyfikacji decydowały najczęściej stężenia związków biogennych (głównie fosforany) oraz zanieczyszczenia bakteriologiczne. Poniżej Tłumaczowa oraz w przekroju ujściowym istotne znaczenie dla klasyfikacji miał również poziom zawartości substancji organicznych. Przy ujściu Ścinawki do Nisy Kłodzkiej stwierdzono, że zawartość chlorofilu „a” odpowiadała III klasie jakości.

Brak jest jakichkolwiek badań dotyczących jakości wód potoku Włodzica. Należy jednak domniemywać, że jego stan – przynajmniej na ujściowym odcinku - ulegał znacznej poprawie od momentu wyłączenia z eksploatacji starej i niesprawnej oczyszczalni ścieków we Włodowicach i odprowadzania ścieków z miasta na oczyszczalnię w Ścinawce. Ponieważ jednak na obszarze zlewni potoku znajduje się jeszcze wiele miejscowości nie objętych dotychczas zbiorowymi systemami kanalizacyjnymi jak również odprowadzana jest do niego znaczna część wód opadowych, celowym wydaje się objęcie ujścia tego potoku do Ścinawki monitoringiem jakości wód.

Podobna sytuacja ma miejsce na potoku Dzik, dla którego brak również badań dotyczących jakości wód. Potok ten był odbiornikiem ścieków z oczyszczalni w Słupcu, która została także wyłączona z eksploatacji, a ścieki z tej części miasta odprowadzane są na oczyszczalnię w Ścinawce. Ponieważ miejscowości w zlewni tego potoku w znacznym stopniu wyposażone są w kanalizację, zagrożenie czystości jego wód i wpływ na rzekę Ścinawkę wydaje się być minimalny.

2.1.2.4. Wody podziemne⁵

Na terenie gmin noworudzkich wody podziemne występują w utworach paleozoiku, charakteryzujących się niską wodonością w rejonie Obniżenia Nowej Rudy. Stosunki hydrogeologiczne są tu zaburzone na skutek odwadniania podziemnych wyrobisk kopalnianych. Trwające wiele lat odwadnianie górotworu spowodowało wytworzenie się leja depresyjnego. Na obszarze gminy stwierdzono występowanie pełnej izolacji pierwszego użytkowego poziomu wód podziemnych od powierzchni terenu, stąd możliwość występowania wód podziemnych w utworach pokrywowych i aluwialnych dolinnych. Utwory powierzchniowe w większości są półprzepuszczalne. Pierwsze zwierciadło wód podziemnych zalega na głębokości 5 – 20 m. Na zachód od Słupca oraz w rejonie Zdrojowiska stwierdzono w osadach czerwonego spągowca i w osadach karbonu występowanie wód mineralnych o zawartości stałych składników rozpuszczalnych od 1,4 do 16 g/dcm³. W Zdrojowisku są to szczawy glauberskie ze znaczną zawartością jodu, natomiast w okolicach Słupca są to wody typu glauberskiego. Wody mineralne na terenie Zdrojowiska wykryto podczas odwiertu mającego na celu zbadanie warunków hydrologicznych dla nieeksploatowanego pola „Waclaw”. Odwiert w okolicach Słupca miał również na celu dokumentację złoża. Odwiert sięga głębokości 928 m. Z odwiertu samoczynnie wydobywa się woda ze szczelinowego zwierciadła artezyjskiego. Wody te są typu siarczanowo – sodowego oraz siarczanowo – sodowo – wapniowego (wody glauberskie). Na obszarze Zdrojowiska stwierdzono również występowanie CO₂, a w ich składzie chemicznym wyraźnie przeważają jony siarczanowe nad wodorowęglanami.

Wykaz zasobności ujęć wód podziemnych na terenie miasta i gminy Nowa Ruda obrazuje poniższa tabela.

⁵ Źródło: „Program ochrony środowiska dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda i Gminy Nowa Ruda”

Tabela 2. Ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych wg wydanych pozwoleń wodnoprawnych na terenie miasta i gminy Nowa Ruda

LP.	MIEJSCOWOŚĆ / UŻYTKOWNIK	ZASOBY EKSPLOATACYJNE (m ³ /h) / Pobór (m ³ /d)	DEPRESJA (m)	STRATYGRAFIA WARSTWY WODONOŚNEJ	RODZAJ UJĘCIA
1.	Jugów / Nadleśnictwo Jugów	- / 110,6	-	-	Ujęcie powierzchniowe, z potoku Wyschnięty Strumień
2.	Jugów / ZWiK Nowa Ruda	- / 385	-	-	Ujęcie drenażowe
3.	Krajanów / ZWiK Nowa Ruda	- / 26,88	-	Pz	Ujęcie źródłiskowe
4.	Nowa Ruda / ZWiK Nowa Ruda	- / 6000	-	-	2 ujęcia powierzchniowe z pot. Posna 1 ujęcie źródłiskowe w zlewni Kozi Potok
5.	Przygórze / ZWiK Nowa Ruda	- / 400	-	Pz	Ujęcie drenażowe
6.	Sokolec / ZWiK Nowa Ruda	- / 2270	-	Pz	Ujęcie drenażowe
7.	Wolibórz / ZWiK Nowa Ruda	- / 535	-	-	Ujęcie drenażowe

Badanie jakości wód podziemnych jest wykonywane zgodnie z „Projektem sieci regionalnej monitoringu województwa dolnośląskiego” w punktach realizowanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu i „Projektem sieci krajowej monitoringu zwykłych wód podziemnych” Państwowego Instytutu Geologicznego z 1994 r. oraz aktualnymi programami Państwowego Monitoringu Środowiska (PIOŚ – GIOŚ).

Badania stanu czystości zwykłych wód podziemnych prowadzone przez Państwowy Instytut Geologiczny nie obejmowały wód podziemnych z terenu miasta i gminy Nowa Ruda. Na tym obszarze nie znajdują się również stanowiska badawcze Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

Badania obejmujące województwo dolnośląskie prowadzone przez PIG i WIOŚ wykazują tendencję zmniejszania się wód najwyższej i wysokiej jakości na korzyść wód średniej i niskiej jakości. Wg badań z 2003 r. prowadzonych przez WIOŚ o zakwalifikowaniu zwykłych wód podziemnych do klas II i III zdecydowały podwyższone wartości: przewodnictwa elektrycznego wł., manganu, żelaza, baru, mętności, barwy, substancji rozpuszczonych, fosforanów, siarczanów, strontu, N_{NH_4} , potasu oraz niskiej wartości ogólnej, wodorowęglanów i odczynu. Do związków o charakterze toksycznym obniżających jakość wód zaliczono: N_{NO_3} , N_{NO_2} , kadm, ołów i nikiel.

W 2003 r. WIOŚ we Wrocławiu prowadził badania jakości wód podziemnych wokół obiektów narażonych na bezpośrednie oddziaływanie zanieczyszczeń przemysłowych i komunalnych oraz wokół obiektów stanowiących potencjalne źródło poważnych awarii. Badaniem zostało objęte składowisko odpadów komunalnych w Nowej Rudzie. Prowadzono tu badania w czterech punktach piezometrycznych: piezometrze zerowym i trzech piezometrach usytuowanych na kierunku spływu wód podziemnych. Dodatkowo badano wodę w potoku zasilającym staw hodowlany poniżej składowiska.

Ocena jakości wody w piezometrze zerowym wskazywała na wody II – III klasy (wody średniej i niskiej jakości). W pierwszy piezometrze, w okresie wiosennym wody podziemne odpowiadały III klasie, o czym zadecydowały wskazania azotynów, manganu i przewodności elektrycznej, w okresie jesiennym stwierdzono w tym punkcie wody klasy II.

W piezometrze nr 2 w okresie wiosennym stwierdzono wody niskiej jakości (III klasy) ze względu na zawartość azotu amonowego i azotynów oraz pozakwalifikacyjne wartości stężeń manganu, żelaza oraz barwy. W sezonie jesiennym stwierdzono tu wody wysokiej jakości (Ib), jedynie zawartość manganu odpowiadała III klasie.

W piezometrze nr 3 stwierdzono w okresie wiosennym wody średniej jakości (II jakości), natomiast w okresie jesiennym wody wysokiej jakości (Ib), jedynie wartość przewodności elektrycznej i zawartość manganu odpowiadały II klasie.

We wszystkich piezometrach lepszą jakość wód stwierdzono w okresie jesiennym. Wody w potoku znajdującym się poniżej składowiska w okresie wiosennym charakteryzowały się podwyższonymi zawartościami azotu azotynowego, manganu, potasu, sodu, zwiększonej twardości i przewodności elektrycznej. W sezonie jesiennym w potoku stwierdzono głównie podwyższony poziom potasu i sodu, a także chlorków, siarczanów i przewodności elektrycznej właściwej.

Obowiązek monitorowania składowisk odpadów spoczywa na zarządcy obiektu. Badania WIOS wykorzystywane są do kontroli w celu potwierdzenia prawidłowości badań wykonywanych przez inne jednostki. Pozwalają również monitorować poziom zanieczyszczenia wokół obiektów, które samodzielnie nie prowadzą badań.

2.1.2.5. Środowisko przyrodnicze, formy użytkowania terenu⁶

Kompleksy leśne miasta i gminy Nowa Ruda uległy znacznym przeobrażeniom na skutek intensywnej działalności człowieka. Kompleksy leśne, przynależne do Nadleśnictwa Jugów, występują głównie w północnej części gminy i porastają pasma Gór Sowich. Zajmują 39,8 % powierzchni gminy. Roślinność można zaliczyć do dwóch pięter: pogórza i regla dolnego.

Piętro pogórzy obejmuje strefę Wzgórz Wyrębińskich oraz Włodzickich. Przeważa tu las świerkowy, który zajmuje 79,2 % powierzchni Nadleśnictwa Jugów. Występuje w formie litych świerczyn ze znikomą domieszką buka, jawora, sosny i brzozy. Drzewostany bukowe z przewagą buka zajmują drugie miejsce pod względem powierzchni (11,1 %) w skali nadleśnictwa. 2,7 % powierzchni nadleśnictwa zajmuje dąb występujący na tym terenie z domieszką świerka, brzozy i buka. Kolejnym gatunkiem wg kryterium zajmowanej powierzchni jest sosna występująca wraz ze świerkiem, zajmująca 2,4 % powierzchni. Pozostałe gatunki: brzoza, modrzew, jodła, daglezja, jesion, jawor, grab zajmują 3 % powierzchni, a z przewagą brzozy – 1,7 %. Naturalne zbiorowiska roślinne tego piętra są niemal zupełnie zniszczone działalnością człowieka, który zajął ten teren pod uprawy. Nielicznie zachowały się małe enklawy lasów i zarośli nadpotokowych i nadrzecznych, a także borów sosnowo – świerkowych z borówką (*Vaccinium myrtillus*).

⁶ Źródło: „Program ochrony środowiska dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda i Gminy Nowa Ruda”

Piętro regła dolnego reprezentowane jest przez lasy górskie, które w większości są sztucznymi świerczynami. Występują tu także przerzedzone lasy bukowo – mieszane na zakwaszonych bielcowych wskutek wprowadzenia świerka glibach. Drzewostan tych lasów stanowi buk z domieszką jarzębiny, świerka, jaworu i jodły. W niższych partiach dochodzą sosna zwyczajna, modrzew europejski, w mniejszej ilości brzoza brodawkowata, dąb, klon zwyczajny i lipa drobnolistna, brzozy. W podszyciu znajdują się skupiska maliny i jeżyny sinojagodowej. Sztuczne wprowadzone monokultury świerkowe w dolnym piętrze lasów sudeckich są silnie zwarte i zacienione, co powoduje brak krzewów i runa zielonego.

Obecnie w lasach nadzorowanych przez Nadleśnictwo Jugów prowadzona jest przebudowa drzewostanów na wielogatunkowe z przewagą buka.

Główne kompleksy leśne występują w formie gminnego systemu terenów chronionych. Największym kompleksem chronionym na terenie gminy jest Park Krajobrazowy Gór Sowich oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Gór Sowich, a także strefa chronionego krajobrazu i obszar dolesień ekologicznych. Dla ochrony i wyeksponowania walorów przyrodniczych Gór Sowich, Rozporządzeniem Wojewody Wałbrzyskiego z 8 listopada 1991 r. został utworzony Park Krajobrazowy Gór Sowich.

Polska po wstąpieniu do Unii Europejskiej stoi przed koniecznością dostosowania do prawodawstwa Unii Europejskiej w zakresie ochrony przyrody. Najistotniejsze dyrektywy, które są wiążące dla Polski w zakresie ochrony przyrody to Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. Dyrektywa Ptasia).

Dyrektywa ta zobowiązuje do ochrony i zachowania wszystkich gatunków ptaków, a w szczególny sposób odnosi się do gatunków szczególnie zagrożonych wyginięciem lub rzadkich. Szczególny obowiązek nakłada na ochronę miejsc gniazdowania, zimowania i kolonii lęgowych gatunków ptaków ginących w Europie.

Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa Siedliskowa), która określa sposób typowania, metodykę tworzenia i cele obszarów Natura wskazuje typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki zwierząt i roślin, dla ochrony których państwa członkowskie zobowiązały się wyznaczyć specjalne obszary ochrony, gatunki zwierząt i roślin, które kraje członkowskie zobowiązały się objąć ścisłą ochroną, gatunki zwierząt i roślin, które są przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, ale mogą podlegać gospodarstwu użytkownikom.

Natura 2000 jest formą ochrony przyrody mającą na celu zachowanie już istniejących walorów środowiska, bez zatrzymywania możliwości rozwoju objętych nią regionów. Znalezienie się w takim obszarze uniemożliwia rozwój szczególnie uciążliwych dla środowiska inwestycji, jednak straty te rekompensowane są przez napływ funduszy krajowych i unijnych przeznaczonych na rozwój rolnictwa rolno – środowiskowego, agro- i ekoturystyki; istnieją także preferencje podczas przyznawania środków z funduszy strukturalnych. Istnieje specjalny fundusz LIFE – Natura, przeznaczony tylko i wyłącznie na finansowanie projektów związanych z tymi obszarami.

W 2004 r. trudno jest mówić o proponowanych czy projektowanych ostojach sieci Natura 2000 w Polsce. Oficjalne materiały publikowane przez Ministerstwo Środowiska zawierają nieostateczne dane, zaś lista przedstawiona w Brukseli w marcu 2004 r. będzie jeszcze konsultowana, zmieniana i dostosowywana do wyników nowych ustaleń.

Na liście przedstawiającej obszary spełniające kryteria Dyrektyw Siedliskowej i Ptasiej z obszaru Dolnego Śląska, bez przesądzania, który z nich w przyszłości zostanie włączony do sieci znalazł się również obszar, którego charakterystyka może wskazywać na znajdowanie się na terenie gminy Nowa Ruda. Na wspomnianym obszarze, zidentyfikowanym przez MŚ pod numerem PLH020008 (obszar – Góry Sowie i Bardzkie) występują następujące siedliska przyrodnicze (stan na 15.03.2004 r.): kwaśne buczyny (20% powierzchni), żyzne buczyny (10% pow.), niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie (5% pow.), grąd środkowoeuropejski (5% pow.), jaworzyny na stokach i zboczach (1% pow.), lasy łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe (1% pow.), górskie i niżowe murawy bliźniaczkowe (1% pow.), murawy kserotermiczne, ściany skalne i urwiska nawapienne porośnięte roślinnością, ściany skalne i urwiska krzemionkowe z roślinnością, górskie i niżowe ziołorośla nadrzeczne i okrajkowe, bory górnoeregłowe.

Na terenie miasta i gminy Nowa Ruda znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- 1) Park Krajobrazowy Gór Sowich,
- 2) pomniki przyrody ożywionej.

Wykaz pomników przyrody ożywionej znajdujących się na terenie gminy Nowa Ruda obrazuje poniższa tabela.

Tabela 3. Zestawienie pomników przyrody z terenu gminy Nowa Ruda wpisanych w rejestrze wojewódzkim

LP.	OBIEKT	POŁOŻENIE	PODSTAWA PRAWNA
1.	Dąb szypułkowy	Bożków	103/64
2.	Cis pospolity	Jugów	7140/488/82
3.	Sosna pospolita Dąb szypułkowy Buk pospolity	Bożków	101/64
4.	Lipa drobnolistna	Bożków	102/64
5.	Lipa drobnolistna – 2 szt.	Sokolec	7410/485/82
6.	Lipa drobnolistna – 2 szt.	Sokolec	7140/487/82

Świat zwierząt na terenie miasta i gminy Nowa Ruda reprezentowany jest przez jelenie, sarny, dziki, łasice, kuny, rysie i lisy. Zróżnicowany jest także skład gatunkowy ptactwa. Występują tu licznie: jarząbek, sowa włośchatka, pluszcz żyjący nad potokami, krzyżodziób świerkowy i krążący nad polami skowronek polny. Z odmian ptaków drapieżnych występują tu m. in. jastrząb i myszołów.

Na terenie Nadleśnictwa Jugów prowadzona jest gospodarka łowiecka, która opiera się na działalności czterech kół łowieckich i ośrodka hodowli prowadzonym przez Nadleśnictwo. Ośrodek Hodowli Zwierzyzny istnieje od 1984 r. Od 1970 r. działa m.in. na tym terenie Ośrodek Hodowli Muflona. Populacja muflona na terenie należącym do obwodu łowieckiego Nadleśnictwa Jugów szacowana jest na ok. 100 szt. Poza muflonem występują tu także inne zwierzęta łowne: jeleni, sarna, lis, dzik, zając, borsuk.

2.1.2.6. Gospodarka wodno - ściekowa

Międzygminny Związek Celowy

Międzygminny Związek Celowy w Kłodzku podjął działania mające na celu rozwiązanie problemu gospodarki wodno - ściekowej na terenie gmin wchodzących w jego skład. Projekt ma przyczynić się do poprawy warunków sanitarnych, osiągnięcia polskich i europejskich standardów oraz norm odnoszących się do gospodarki wodno - ściekowej. Dodatkowo usprawnienia systemów kanalizacji ściekowej, deszczowej i oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia w wodę odgrywa decydującą rolę dla ochrony wód powierzchniowych, rezerwuaru wód podziemnych oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Przedsięwzięcie pn. "Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej Ziemi Kłodzkiej" zlokalizowane jest na terenie 14 gmin powiatu kłodzkiego i 4 gmin powiatu ząbkowickiego, należących do Międzygminnego Związku Celowego w Kłodzku. Obszar oddziaływania przedsięwzięcia wykracza poza granice wyżej wspomnianych powiatów. Gminy wchodzące w skład MZC położone są w strefie nadgranicznej z Republiką Czeską, a przez teren przedsięwzięcia przepływają rzeki o charakterze transgranicznym, w tym rzeka Klikawa oraz Ścinawka, która bierze swój początek na terenie Polski w Górach Wałbrzyskich, a poniżej Golińska rzeka wpływa na terytorium Republiki Czeskiej. Obszar przedsięwzięcia "Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej Ziemi Kłodzkiej" jest na stałe zamieszkiwany przez 214 673 mieszkańców (stan na 2006 r.). Liczba zarejestrowanych miejsc noclegowych w 2006 r. wyniosła 21 935. Obecnie projekt znajduje się na liście rezerwowej Indykatywnego wykazu kluczowych projektów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Część podmiotów zaangażowanych w MZC wnioskuje o pominięcie działań związanych z gospodarką ściekową. W przypadku, gdyby starania te doszły do skutku, Gmina Nowa Ruda zrealizuje we własnym zakresie zadania gospodarki ściekowej przewidziane dla Woliborza i Jugowa.

Poniższa tabela przedstawia działania MZC w Gminie Nowa Ruda z łącznym zestawieniem kosztów.

Tabela 4. Gospodarka wodna i ściekowa

Gospodarka wodna	
1.	Wymiana sieci wodociągowej w miejscowości Sokolec oraz budowa SUW dla ujęcia w Sokolcu (5,0 km)
2.	Wymiana sieci wodociągowej w miejscowości Ludwikowice Kłodzkie (10,0 km)
3.	Wymiana sieci wodociągowej w miejscowości Jugów (13,0 km)
4.	Wymiana sieci wodociągowej w miejscowości Czerwieńczyce (4,5 km)
5.	Wymiana sieci wodociągowej w miejscowości Bożków – Koszyn (3 km)
6.	Wymiana sieci wodociągowej w miejscowości Wolibórz (11 km)
7.	Wymiana sieci wodociągowej w miejscowości Dzikowiec (2,0 km)
8.	Wymiana sieci wodociągowej w miejscowości Sowina (3,5 km)
9.	Ogółem wartość działań 21 625 000 zł
Gospodarka ściekowa	
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Ludwikowice Kłodzkie i Świerki (10,0 km)
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Jugów (11 km)
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Czerwieńczyce (7,0 km)
4.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Nowa Wieś Kłodzka (3,0 km)
5.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bożków (9,0 km)
6.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Wolibórz (5,0 km)
7.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Sowina (3,5 km)
8.	Ogółem wartość działań 53 249 000 zł

Ochrona Gór Sowich i Bardzkich przez budowę infrastruktury technicznej w Gminie Nowa Ruda

Projekt Ochrona Gór Sowich i Bardzkich przez budowę infrastruktury technicznej w Gminie Nowa Ruda obejmuje budowę kanalizacji sanitarnej i wodociągowej, która ograniczy przedostawanie się do wód gruntowych i powierzchniowych zanieczyszczeń pochodzących ze ścieków. Będzie stanowił wkład w ochronę środowiska, poprawę warunków życia mieszkańców gmin, regionu oraz turystów. Realizacja projektu przyczyni się do dalszych działań zmierzających do przygotowania terenów pod przyszłe inwestycje oraz rozwoju obecnych terenów inwestycyjnych, a tym samym wpłynie na wzrost atrakcyjności gospodarczej gmin.

W lipcu 2007 r. Gmina pozyskała środki na bieżące finansowanie inwestycji (w tym zapewnienie wkładu własnego) z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w wysokości 9 173 427,88 zł z czego 1 315 471,44 zł stanowi pożyczka długoterminowa, 6 939 359,85 zł stanowi pożyczka krótkoterminowa, a 918 596,59 zł dotacja. Całkowita wartość Projektu wynosi: 10 720 359,71 zł. Wartość wydatków kwalifikowanych: 9 665 212,60 zł. Wartość dofinansowania z Unii Europejskiej – z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego: 7 248 909,31 zł, co stanowi 75% kosztów kwalifikowanych. Wkład własny Gminy Nowa Ruda wynosi: 3 471 450,40 zł. Realizację projektu oficjalnie rozpoczęto we wrześniu 2007 r. podczas drugiej konferencji prasowej poświęconej promocji Projektu. Do końca sierpnia 2007 r. na poszczególnych zadaniach wchodzących w skład Projektu został wykonany następujący zakres robót:

1) Budowa sieci wodociągowej w Bartnicy:

Wykonano:

- DN 90 – 2.537mb – zaawansowanie 83%,
- DN 63 – 315 mb – zaawansowanie 75%,
- DN 40 – 118 mb – zaawansowanie 51%,
- DN 40 przyłącza - 76 mb – zaawansowanie 82%,
- DN 32 przyłącza - 409 mb – zaawansowanie 69%.

Pozostało do wykonania:

- DN 90 – 516mb
- DN 63 – 102mb
- DN 40 – 114mb
- DN 40 (przyłącza) – 17mb
- DN 32 przyłącza – 184,5mb

2) Budowa stacji wodociągowej w Czerwieńczycach:

Wykonano:

- a) w części budowlanej- wykonano cały budynek stacji wodociągowej w technologii szkielet stalowego $V=359 \text{ m}^3$.
- b) część technologiczna wewnątrz budynku:
 - montaż filtrów szt. 4 – zaawansowanie 100%

- montaż zbiornika reakcji szt. 1 – zaawansowanie 100%
- zasypanie filtrów złożem żwirowym i masą aktywną – zaawansowanie 100%
- instalacja podposadzkowa technologiczna – zaawansowanie 100%
- instalacja technologiczna nadposadzkowa – zaawansowanie 60%

c) część technologiczna na zewnątrz budynku

- zbiornik wody czystej $V=50\text{m}^3$ wraz z przewodami technologicznymi – zaawansowanie 100%
- obudowa i fundament studni głębinowej – zaawansowanie 100%
- montaż pompy głębinowej i rurociągu tłoczego $\text{Ø}125$ – zaawansowanie 100%
- montaż rury technologicznej z PVC $\text{Ø}160$ od stacji do studni – zaawansowanie 100%
- montaż osadnika ścieków z kręgów betonowych $\text{Ø}1200$ komplet 1 – zaawansowanie 100%
- montaż zbiornika neutralizatora z kręgów żelbetowych $\text{Ø}1200$ szt1 – zaawansowanie 100%
- montaż kanalizacji popłuczyn z budynku stacji do potoku Czerwonka $\text{Ø}160$ z PVC mb49 → 100%

Pozostało do wykonania:

- a) w części budowlanej – ogrodzenie i ukształtowanie terenu oraz drogi i chodników na terenie stacji.
- b) w części technologicznej wewnątrz budynku - instalacja technologiczna nadposadzkowa
- c) magistrala przesyłowa od stacji wodociągowej do stacji zasuw
- d) zasilanie energetyczne stacji wodociągowej.

3) Budowa kanalizacji sanitarnej w Przygórzu:

Wykonano:

- a) DN 250 – 2 356 mb – zaawansowanie 100%
- b) DN 200 – 125 mb – zaawansowanie 16%
- c) DN 160 – 404 mb – zaawansowanie 57%

Pozostało do wykonania:

- a) DN 200 – 673 mb
- b) DN 160 – 302 mb

4) Budowa kanalizacji sanitarnej we Włodowicach – etap II, III i IV:

Wykonano:

Etap III

- DN 600 – 669 mb – zaawansowanie 100%
- DN 160 – 335 mb – zaawansowanie 100%
- Przejście przez rzekę Włodzicę – 64 mb – zaawansowanie 100%

Etap IV

- DN 600 – 1 127 mb – zaawansowanie 70%

- DN 160-200 – 1 808mb – 50%
- Trzy przejścia przez rzekę Włodzicę o łącznej długości 140 mb - zaawansowanie 100%

Pozostało do wykonania:

Etap II

- DN 160-250 – 1 380,80mb
- DN 400 - 496,50mb

Etap IV

- DN 600 – 709mb
- DN 160-200 – 2 017mb

2.1.2.7. Powietrze⁷

Gmina miejska i gmina Nowa Ruda charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem w odniesieniu do stopnia czystości powietrza. Ze względu na zagęszczenie źródeł emisji zanieczyszczeń zarówno przemysłowych jak i komunalno-bytowych, układ komunikacyjny w gminach, a także zagospodarowanie terenu i jego ukształtowanie (duże różnice wysokości), obszarem narażonym na wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza jest miasto Nowa Ruda. Położenie miasta w terenie górskim i częste występowanie niekorzystnych warunków meteorologicznych przyczynia się do zalegania mas powietrza w niższej położonych rejonach miasta - szczególnie w okresie zimowym, gdy zwiększa się znacząco emisja zanieczyszczeń.

Obszary zaliczane do gminy Nowa Ruda, otaczające gminę miejską, charakteryzują się niewielką ilością przemysłowych źródeł emisji zanieczyszczeń oraz rozproszoną zabudową mieszkaniową. Nie ma tu istotnych źródeł zanieczyszczenia powietrza, a lokalne uciążliwości mogą być związane ze wzmożoną emisją zanieczyszczeń z indywidualnych systemów grzewczych w okresie zimy oraz emisją zanieczyszczeń komunikacyjnych, przede wszystkim z dróg wojewódzkich o największym natężeniu ruchu.

Monitoring jakości powietrza w odniesieniu do kryterium ochrony roślin prowadzony na terenie gminy Nowa Ruda w jednej stacji pomiarowej na Sokolcu, wykazał:

- dobrą jakość powietrza i niski poziom stężeń średniorocznych dwutlenku azotu i pyłu zawieszonego PM10 w punkcie zlokalizowanym na Sokolcu, a co się z tym wiąże, niski poziom napływu zanieczyszczeń transgranicznych,
- brak przekroczeń ozonu oznaczanego jako tzw. wskaźnik AOT 40 (liczony jako średnia z pięciu kolejnych lat dla okresów wegetacyjnych roślin) określający stopień narażenia roślin w związku z nadmierną ekspozycją na ozon.

⁷ Źródło: „Program ochrony środowiska dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda i Gminy Nowa Ruda”

2.1.2.8. Stan środowiska akustycznego⁸

Do głównych źródeł hałasu kształtujących klimat akustyczny w gminach noworudzkich należą:

- komunikacja samochodowa,
- komunikacja kolejowa,
- zakłady przemysłowe, rzemieślnicze i usługowe,

Miasto i gmina Nowa Ruda posiadają skromne dane dotyczące wielkości emisji hałasu do środowiska, głównie hałasu komunikacyjnego i kolejowego. Dane te nie pozwalają na dokładną ocenę zanieczyszczenia środowiska hałasem.

Głównymi czynnikami mającymi wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego są: natężenie ruchu pojazdów i udział transportu ciężkiego w strumieniu wszystkich pojazdów, stan techniczny pojazdów, rodzaj nawierzchni dróg, organizacja ruchu drogowego.

Miasto i gmina Nowa Ruda położone są w niedalekim sąsiedztwie ważnego międzynarodowego korytarza tranzytowego o kierunku północ – południe, łączącego Wrocław z Pragą poprzez przejście graniczne w Kudowie Zdrój. Gminy posiadają dogodne połączenie drogami z Wałbrzychem oraz z Kłodzkiem, a także z Czechami poprzez przejście graniczne w Tłumaczowie i Głuszycy.

Przez obszar gmin przebiegają następujące drogi wojewódzkie:

- droga nr 381 relacji Kłodzko – Wałbrzych,
- droga nr 385 relacji Tłumaczów – Nowa Ruda – Wolibórz – Srebrna Góra – Ząbkowice – Ziębice – Grodków,
- droga nr 384 stanowiąca połączenie Nowej Rudy z Bielawą i Dzierżoniowem.

Natężenie ruchu według pomiarów generalnych przeprowadzonych w 2000 roku na drogach wojewódzkich przebiegających przez gminy noworudzkie oraz prognozę na lata 2005, 2010 i 2015 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 5. Natężenie ruchu na drogach wojewódzkich z terenu gmin noworudzkich

NUMER DROGI	ODCINEK POMIAROWY	POMIAR NATĘŻENIA RUCHU W POJ./DOBĘ W 2000 R	PROGNOZA NATĘŻENIA RUCHU W POJ./DOBĘ W LATACH		
			2005	2010	2015
381	Głuszycza – Nowa Ruda	2798	3324	4024	4709
381	przez Nową Rudę	6630	7876	9534	11159
381	Nowa Ruda – Kłodzko	5589	6640	8037	9406
384	Nowa Ruda – Jodłownik	998	1186	1435	1680
385	Ścinawka Górna – Nowa Ruda	1718	2041	2470	2891
385	Nowa Ruda – Budzów	827	982	1189	1392

⁸ Źródło: „Program ochrony środowiska dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda i Gminy Nowa Ruda”

Sieć drogową gminy Nowa Ruda uzupełniają następujące drogi powiatowe:

- 45301 Wojbórz – Dzikowiec – Nowa Ruda – Słupiec – Ścinawka Średnia,
- 45305 Budzów – Zdanów – Wojbórz,
- 45306 Nowa Wieś Kłodzka – Czerwieńczyce,
- 45307 Jugów – Wolibórz,
- 45309 Sokolec – Ludwikowice Kłodzkie,
- 45309 Pieszyce – Sokolec,
- 45339 Ludwikowice Kłodzkie – Więclaw,
- 45340 Sokolec – Jugów - Ludwikowice Kłodzkie,
- 45342 Nowa Ruda – Przygórze,
- 45350 Dzikowiec – Podlesie,
- 45352 Dzikowiec – Bożków,
- 45354 Bożków do drogi woj. Nr 381,
- 45355 Ścinawka Średnia – Bożków,
- 45356 przez wieś Bożków,
- 45357 od drogi woj. Nr 387 – Ścinawka Średnia – Ścinawka Dolna – Gorzuchów,
- 45358 od drogi woj. Nr 386 – Ścinawka Dolna – Raszków - do drogi Radków,
- 45359 przez wieś Ścinawka Średnia,
- 45360 od drogi woj. Nr 386 – Raszków,
- 45362 przez wieś Wambierzyce,
- 45364 granica państwa – Karłów,
- 45365 granica państwa – Pasterka – do drogi woj. Nr 387,
- 45366 Tłumaczów – Radków,
- 45367 Ścinawka Górna – Ścinawka Średnia – do drogi woj. Nr 387,
- 45369 Świerki – Włodowice,
- 45371 Sierpnice – Bartnica,
- 45412 od drogi woj. Nr 381 – Wojbórz – Opolnica – Bardo – Przyłek.

W 2000 roku przeprowadzono pomiary natężenia ruchu pojazdów na losowo wybranych drogach powiatowych gminy Nowa Ruda. Uzyskane wartości pomiarowe przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 6. Natężenie ruchu na wybranych drogach powiatowych gminy Nowa Ruda

NUMER DROGI	POMIAR NATĘŻENIA RUCHU W POJ/DOBĘ W 2000 R
45412	878
45301	1272
45307	748
45306	299

Do oceny uciążliwości hałasu drogowego na drogach powiatowych przyjmuje się, że przy natężeniu ruchu około 1000 samochodów na dobę, strefa uciążliwości mieści się w granicach pasa drogowego.

Hałas komunikacyjny jest jednym z najbardziej uciążliwych źródeł hałasu w środowisku, przede wszystkim ze względu na powszechność jego występowania. W bezpośrednim sąsiedztwie tras komunikacyjnych równoważny poziom hałasu kształtuje się w przedziale $70 < L_{Aeq} \leq 75$ dB. Zasięg ponadnormatywnego oddziaływania akustycznego dla poszczególnych dróg na terenie gminy Nowa Ruda nie jest znany ze względu na brak odpowiednich badań hałasu drogowego. Brak pomiarów na terenie gminy uniemożliwia jednoznaczne określenie przekroczeń wartości dopuszczalnych i wyznaczenie terenów najbardziej zagrożonych. Z przeprowadzonej ogólnej analizy dotyczącej zagrożeń środowiska wynika, że obszarami szczególnie narażonymi na uciążliwości hałasu drogowego są tereny zabudowy mieszkaniowej położone bezpośrednio przy drogach wojewódzkich przebiegających przez teren gminy, szczególnie przez teren gminy miejskiej Nowa Ruda.

Hałas kolejowy w całej Polsce kształtuje się na porównywalnym poziomie. W porze nocnej hałas pochodzący od linii kolejowych może przewyższać dopuszczalne wartości. Emisja hałasu do środowiska zależy od wielu czynników takich jak: zależy od częstotliwości kursowania pociągów (zarówno osobowych jak i towarowych), prędkości trakcyjnej, składu taboru kolejowego, technicznego przygotowania torowiska oraz topografii terenu wraz z lokalną strukturą zabudowy.

Zasięg negatywnego oddziaływania hałasu kolejowego w środowisku, uzależniony od warunków technicznych ruchu, może sięgać po obu stronach terenu sąsiadującego z koleją do 200 metrów.

W zależności od prędkości trakcyjnej, a co za tym idzie propagacji hałasu, zasięg ten w obszarze zabudowanym w okolicach przystacyjnych powinien zaważać się do linii pierwszej zabudowy, która teoretycznie powinna znajdować się w odległości min. $40 \div 50$ m od torowiska.

Przez obszar miasta i gminy Nowa Ruda przebiega linia kolejowa nr 286 (dwurzędowa) relacji Kłodzko Główne – Nowa Ruda – Wałbrzych Główny. Na niektórych odcinkach linia ta biegnie w bliskiej odległości od zabudowy mieszkaniowej. Linia kolejowa nr 286 nie jest właściwie wykorzystywana ani do ruchu pasażerskiego, ani do ruchu towarowego. Związane jest to z wydłużonym czasem przejazdu, niskim standardem usług oraz ogólnym regresem komunikacji kolejowej. Maksymalna zdolność przelotowa linii wynosi 55 pociągów. Aktualne obciążenie dobowe linii to 12 pociągów pasażerskich i 6 pociągów towarowych.

Hałas pochodzący od trakcji kolejowych niewątpliwie wywołuje uciążliwości dla mieszkańców terenów

sąsiadujących z linią kolejową. Jednak tak jak przy pozostałych rodzajach hałasu, również dla hałasu kolejowego brak jest pomiarów na terenie gmin noworudzkich. Uniemożliwia to jednoznaczne określenie zasięgu jego oddziaływania.

Uciążliwości związane z emisją hałasu przemysłowego (instalacyjnego) stanowią zagrożenie o charakterze lokalnym, występujące głównie na terenach sąsiadujących z obszarami przemysłowymi. Kształtowanie się klimatu akustycznego wokół każdego zakładu przemysłowego zależy od wielu czynników, w tym przede wszystkim od rodzaju, liczby oraz sposobu rozmieszczenia źródeł hałasu na terenie zakładu, skuteczności zastosowanych zabezpieczeń akustycznych poszczególnych źródeł oraz ukształtowania i zagospodarowania terenu zagrożonego oddziaływaniem hałasu.

Główną gałąź przemysłu na terenie gminy miejskiej Nowa Ruda stanowił przemysł wydobywczy. Górnictwo węgla kamiennego zdominowało gospodarkę miasta Nowa Ruda. W oparciu o zasoby węgla kamiennego występującego w dwóch nieckach, działały kopalnie w Nowej Rudzie i Słupcu. Oprócz węgla kamiennego lokalna baza surowców umożliwiała eksploatację łupków ilastych, czerwonego piaskowca śląskiego, gabra i diabazów. Poza górnictwem branże przemysłowe zostały zdominowane przez przemysł włókienniczy i odzieżowy.

Do zakładów stwarzających potencjalne zagrożenie hałasem na terenie gmin noworudzkich należały obiekty przemysłowe posiadające pozwolenia na emitowanie hałasu – decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu. Decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu były wydane następującym zakładom:

- Kopalnia Węgla Kamiennego „Nowa Ruda” w Nowej Rudzie, Pole „Piast” (nieistniejąca),
- Kopalnia Węgla Kamiennego „Nowa Ruda” w Nowej Rudzie, Pole „Słupiec” (nieistniejąca),
- Kopalnia Surowców Skalnych Sp. z o.o. w Bartnicy, Kopalnia Gabra w Słupcu,
- Zakłady Przemysłu Jedwabniczego „Nowar” S.A. w Nowej Rudzie (nieistniejące).

Likwidacja górnictwa węgla kamiennego – dominującej branży w bazie ekonomicznej miasta Nowa Ruda, jak również upadłość pozagórniczego potentata Zakładów Przemysłu Jedwabniczego „Nowar” S.A. w Nowej Rudzie spowodowała usunięcie uciążliwości akustycznej dla środowiska tych zakładów. Kopalnia Surowców Skalnych Sp. z o.o. w Bartnicy, Kopalnia Gabra „Słupiec” zaprzestała pracy zakładu przerobczego w porze nocnej.

Oprócz wymienionych źródeł hałasu na terenie gmin istnieją również inne obiekty emitujące hałas do środowiska, nie posiadające jednak decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu, co powoduje, że nie są kontrolowane przez służby ochrony środowiska w tym zakresie.

2.1.2.9. Gospodarka odpadami

Podstawowymi aktami prawnymi określającymi szeroko administracji publicznej odpowiedzialne za gospodarowanie odpadami komunalnymi są: Ustawa o odpadach, Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawa o samorządzie gminnym. Ustawy te praktycznie w całości odpowiedzialność organizacyjno – finansową w tym zakresie nakładają na gminy. Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach reguluje trzy główne zagadnienia:

- 1) zadania organów gminy w zakresie utrzymania porządku i czystości,
- 2) obowiązki właścicieli nieruchomości w tym względzie,
- 3) warunki udzielania zezwoleń podmiotom świadczącym usługi w zakresie objętym jej regulacją.

Utrzymanie czystości i porządku należy do obowiązkowych zadań własnych gmin. Ustawa wymienia w art. 3 szereg zadań. W zakresie gospodarki odpadami są to:

- 1) tworzenie warunków do wykonania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy lub zapewnienie wykonania tych prac przez tworzenie odpowiednich jednostek organizacyjnych;
- 2) zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami:
 - instalacji i urządzeń do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
 - instalacji i urządzeń do zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok zwierzęcych lub ich części,
- 3) organizacja selektywnej zbiórki, segregacji oraz magazynowania odpadów komunalnych, w tym odpadów niebezpiecznych, przydatnych do odzysku oraz współdziałanie z przedsiębiorcami podejmującymi działalność w zakresie gospodarowania tego rodzaju odpadami,
- 4) zapewnienie zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok bezdomnych zwierząt lub ich części oraz współdziałanie z przedsiębiorcami podejmującymi działalność w tym zakresie.

Zorganizowanie systemu utrzymania porządku i czystości może przebiegać poprzez dwojaki rodzaj działania, polegające na tworzeniu własnych jednostek organizacyjnych podejmujących określone działania bądź też działania o charakterze bardziej organizatorskim, polegające na stworzeniu warunków podejmowania odpowiednich prac przez zobowiązane bądź zainteresowane podmioty. Niewielkim gminom, ze względu na koszty inwestycyjne i eksploatacyjne, trudno jest sprostać w pojedynkę potrzebom nowoczesnej gospodarki odpadami. Najbardziej efektywne ekonomicznie są systemy duże, obejmujące minimum 100 tys. mieszkańców. Dlatego tworzenie celowych związków międzygminnych dla stworzenia takiego systemu jest warunkiem racjonalnego i niedrogo gospodarowania odpadami.

Gospodarką odpadami komunalnymi na terenie powiatu kłodzkiego i wdrażaniem jej nowoczesnych zasad zajął się powołany 23 czerwca 2001 r. Międzygminny Związek Celowy powołany dla Stworzenia Wspólnego Systemu Gospodarki Odpadami w powiecie kłodzkim. Aktualnie prowadzone działania Związku idą w kierunku:

- prowadzenia wspólnego monitoringu składowisk na całym obszarze działania Związku,
- przygotowanie całego pakietu dokumentacji rekultywacji oraz budowy nowego Zakładu Gospodarki Odpadami dla Związku,
- uzupełnieniu pakietu działań o obiekty, które wejdą w obszar działania Związku wraz z nowymi gminami, które przystąpią do Związku,
- realizacja kompleksowego projektu gospodarki odpadami w Kotlinie Kłodzkiej obejmującego monitoring, sanitację i rekultywację składowisk nie spełniających wymagań oraz budowę, eksploatację i monitoring nowego Zakładu – Centrum Sortowania, Odzysku i Unieszkodliwiania Odpadów.

Obecnie odpady z terenu gminy deponowane są na składowisku w Nowej Rudzie przy ul. Niepodległości. Składowisko funkcjonuje od 1960 r. Rocznie na składowisku deponowanych jest ok. 55 tys. m³ odpadów. Administratorem składowiska są Noworudzkie Usługi Komunalne Sp. z o. o. Stan prawny składowiska jest nieuregulowany, składowisko nie spełnia wymagań technicznych stawianych tego typu obiektom, podyktowanych ustawą.

Gmina Nowa Ruda, pod względem wytwarzanych odpadów, znajduje się na V pozycji wśród gmin powiatu kłodzkiego. W gminie Nowa Ruda nie jest prowadzona selektywna zbiórka odpadów. Szacuje się, że w 2003 r. na terenie gminy powstało 3 319 Mg.

Zadania z zakresu gospodarki odpadami do zrealizowania w latach 2003 - 2015 przez powołany w powiecie kłodzkim Związek zostały określone w opracowanym przez firmę WAMECO s.c. Planie Gospodarki Odpadami dla powiatu kłodzkiego.

Poważne zagrożenie dla środowiska w Nowej Rudzie stwarzają odpady przemysłowe, przede wszystkim kopalniane. Nowa Ruda zaliczana jest do miast o dużej skali zagrożenia środowiska odpadami przemysłowymi. W 1996 r. miasto znajdowało się na 22 miejscu w kraju, a na trzecim na Dolnym Śląsku, pod względem tego zagrożenia. Na obszarze miasta zgromadzonych zostało ogółem około 28 mln ton odpadów górniczych.

Poniżej wymienione zostały występujące na terenie miasta i gminy Nowa Ruda hałdy mineralnych surowców odpadowych, powstałych w trakcie działalności górniczej, podczas przeróbki kopalin oraz przetwórstwa surowców mineralnych. Pominięte zostały odpady mineralne składowane wspólnie z odpadami komunalnymi i przemysłowymi na składowiskach w sposób uniemożliwiający ich gospodarcze wykorzystanie.

Sowina – hałda kopalniana (górnictwo węgla kamiennego), ok. 85 tys. ton, nieuciążliwe,
Bartnica - składowisko przemysłowe (przeróbka kamieni drogowych i budowlanych), ok. 700 tys. ton, uciążliwe,
Świerki - zwałowisko zewnętrzne (górnictwo kamieni drogowych i budowlanych), ok. 400 tys. ton, zrehabilitowane - nie powoduje uciążliwości,
Jugów – Pniaki – hałda kopalniana (górnictwo węgla kamiennego), ok. 112 tys. ton, zrehabilitowane - nie powoduje uciążliwości,
Przygórze – hałda kopalniana (górnictwo węgla kamiennego), ok. 2 mln ton, nieuciążliwe,
Nowa Ruda – Lech – hałda kopalniana (górnictwo węgla kamiennego), ok. 3,6 mln ton, zrehabilitowane - nie powoduje uciążliwości,
Nowa Ruda – Piast – hałda kopalniana (górnictwo węgla kamiennego), ok. 10,2 mln ton, uciążliwe, wymaga gaszenia i rekultywacji,
Wolibórz – osadniki przemysłowe (przetwórstwo węgla kamiennego), ok. 120 tys. ton, nieuciążliwe,
Słupiec I – hałda kopalniana (górnictwo węgla kamiennego), ok. 12 850 tys. ton, szczególnie uciążliwe, wymaga gaszenia i rekultywacji,
Słupiec III – składowisko przemysłowe (energetyka), ok. 120 tys. ton, (możliwość wykorzystania składowanych żużli paleniskowych do rekultywacji osadników),
Słupiec – Dębówka – składowisko przemysłowe (przeróbka kamieni drogowych i budowlanych), ok. 130 tys. ton, uciążliwe.

Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego w skład odpadów mineralnych zgromadzonych na zwałowiskach wchodzi skała płonna (piaskowce, łupki i zlepieńce) – określona jako odpad uciążliwy muły węglowe – określone jako odpad szczególnie uciążliwy oraz żużel kotłowy – określony jako odpad uciążliwy.

Według ocen Państwowego Instytutu Geologicznego odpady powęglowe powinny być wykorzystywane przede wszystkim do podszadania wyrobisk górniczych oraz likwidowania zamkniętych szybów i poziomów eksploatacyjnych. Odpady z dużą zawartością skał ilastych mogą być stosowane jako dodatek do produkcji cementu bądź jako komponent masy ceramicznej w produkcji ceramiki budowlanej. Odpady ze składowisk samoistnie przepalonych mogą być wykorzystane jako tzw. łupkoporyt. Jako materiał glebotwórczy przy niwelowaniu i rekultywowaniu terenów pogórniczych i innych zdegradowanych powierzchni mogą być wykorzystane drobnoziarniste muły węglowe oraz iły ze stawów osadowych. Popioły i żużle mogą znaleźć zastosowanie jako wypełniacze mineralne betonów zwykłych i lekkich, jako surowiec do produkcji suporeksu, dodatek przy produkcji cementów oraz do produkcji ceramiki budowlanej.

W krajach zachodnich popioły są wykorzystywane jako dodatek do podsadzki hydraulicznej w górnictwie oraz jako składnik korygujący skład gleby na terenach zdewastowanych. Odpady po eksploatacji i przeróbce kamieni są wykorzystywane do produkcji kruszywa na potrzeby budownictwa drogowego. Możliwa jest również rekultywacja leśna zwałowisk po wcześniejszym ich wygaszeniu.

Rozdział 3

ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest obecnie bardzo rozpowszechnionym schematem analizy danych. Powszechnie stosowana jest przy planowaniu regionalnym i lokalnym oraz planowaniu przestrzennym. Analiza SWOT pozwala na ocenę większości zjawisk ze sfery działalności człowieka. Przedstawienie uniwersalnego sposobu identyfikacji czynników w poszczególnych kategoriach jest zadaniem bardzo złożonym. Natomiast w przypadku konkretnego przedmiotu analizy, identyfikacja czynników jest stosunkowo prosta. Wymagana jest jednak dobra znajomość przedmiotu analizy. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia).

Technika analityczna SWOT polega na pogrupowaniu posiadanych informacji na cztery grupy strategiczne:

- S (Strengths) – mocne strony:
wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- W (Weaknesses) – słabe strony:
wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- (Opportunities) – szanse:
wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- T (Threats) – zagrożenia:
wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Informacje, które nie mogą być poprawnie zakwalifikowane do żadnej z wymienionych grup, są w dalszej analizie pomijane jako nieistotne strategicznie. Analiza SWOT wykonana na potrzeby niniejszej Strategii, oparta jest na analizach zasobów oraz wizji stanu docelowego przeprowadzonych na potrzeby Planów Odnowy Miejscowości Gminy. Poniższa tabel przedstawia analizę SWOT Gminy Nowa Ruda.

Tabela 7. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
• Walory krajobrazu i klimatu.• Usytuowanie w Górach Sowich.• Obszary cenne przyrodniczo.• Legendy i fakty historyczne.• Działki pod zabudowę mieszkaniową i letniskową.• Miejsca sportu i rekreacji.• Działalność Lasów Państwowych.• Atrakcje turystyczne i miejsca rekreacji.• Korzystne położenie wzdłuż drogi wojewódzkiej.• Zasoby ludzkie.	• Zagospodarowanie przestrzenne.• Brak/zły stan infrastruktury.• Zły stan dróg i brak chodników.• Ubogie społeczeństwo.• Brak ofert na zagospodarowanie wolnego czasu młodzieży.• Brak bazy noclegowo – gastronomicznej.• Źle funkcjonująca opieka medyczna.
Szanse (możliwości)	Zagrożenia
• Pozyskanie inwestorów i kapitału.• Doksztalcanie społeczeństwa.• Rozpropagowanie produktów lokalnych.• Promocja walorów turystycznych.• Rozwój bazy noclegowej.• Możliwość wyeksponowania tradycji wsi.• Polepszenie wizerunku wsi.	• Wysokie bezrobocie.• Migracja społeczeństwa do dużych miast.• Rosnąca przestępczość i patologie społeczne.• Brak nowych gruntów gminnych z przeznaczeniem na rozbudowę wsi.• Brak nowych terenów pod budownictwo letniskowe.• Zachowanie płynności finansowej przy realizacji wielu zadań jednocześnie.

Rozdział 4

WIZJA, CELE, PRIORYTETY, DZIAŁANIA

Niniejszy rozdział stanowi załącznik nr 1 do Strategii.

Rozdział 5

SYSTEM WDRAŻANIA I MONITORINGU STRATEGII

6.1. Zespół ds. strategii i jego funkcje

Na mocy postanowienia nr 46/07 Wójta Gminy Nowa Ruda z dnia 30 października 2007 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Nowa Ruda na lata 2007 – 2013 powołany został zespół zadaniowy oraz pełnomocnik Wójta Gminy Nowa Ruda ds. Strategii. W skład zespołu zadaniowego weszli:

- 1) Pan Wojciech Kołodziej – przewodniczący zespołu,
- 2) Pan Jerzy Goliasz – członek zespołu,
- 3) Pani Krystyna Żółkowska – Sonnak – członek zespołu,
- 4) Pan Marcin Bernat – sekretarz zespołu.

Do zadań Zespołu zadaniowego należy w szczególności:

- 1) opracowanie koncepcji i założeń Strategii,
- 2) wdrażanie i monitoring realizacji Strategii.

Na Pełnomocnika Wójta Gminy Nowa Ruda ds. Strategii, powołany został Pan Grzegorz Blechinger.

Do zadań Pełnomocnika należy w szczególności:

- 1) koordynowanie działań podejmowanych przez zespół zadaniowy,
- 2) ocena przygotowanych przez zespół zadaniowy informacji i dokumentów niezbędnych do opracowania Strategii,
- 3) konsultowanie z Wójtem Gminy Nowa Ruda koncepcji i założeń Strategii.

Kolejnym etapem po podjęciu uchwały o przyjęciu Strategii, będzie wydanie przez Wójta Gminy postanowienia w sprawie szczegółowych zasad trybu pracy zespołu oraz zakresie i sposobie monitorowania realizacji (wdrażania) Strategii. Monitoring realizacji Strategii przedstawiony został w pkt 6.2.

6.2. Opis sposobu monitorowania

Zadania prowadzone przez gminę realizowane będą zarówno w ramach bieżącej działalności jak i w ramach projektów. Jako projekt rozumiemy tu zorganizowany i zdefiniowany w czasie ciąg działań, zmierzający do osiągnięcia konkretnego i mierzalnego wyniku. Każdy projekt adresowany jest do wybranych grup odbiorców. Wymaga także zaangażowania znacznych, lecz limitowanych środków rzeczowych, ludzkich i finansowych.

Monitoring Strategii Rozwoju Gminy Nowa Ruda służy zapewnieniu odpowiedniej jakości wdrażania Strategii. Monitoring obejmuje analizę efektów realizacji działań w ramach priorytetów. Tam, gdzie to możliwe, monitorowanie jest prowadzone w oparciu o określone w projektach wskaźniki finansowe oraz wskaźniki odnoszące się do produktów i rezultatów. W procesie monitorowania będą sporządzane coroczne „Raporty realizacji Strategii Rozwoju Gminy Nowa Ruda”. Jednostką odpowiedzialną za przygotowanie Raportów będzie Referat Planowania i Rozwoju. Na podstawie danych zawartych w Raporcie zespół będzie podejmował i przedstawiał Wójtowi i Radzie Gminy rekomendacje co do ewentualnych zmian w treści Strategii, w szczególności dotyczących priorytetów i ich zapisów.

Rozdział 6

INSTRUMENTY FINANSOWE I PRAWNE REALIZACJI STRATEGII

7.1. Charakterystyka instrumentów finansowych

Celem usystematyzowania, dokonywanej w niniejszym rozdziale, charakterystyki instrumentów finansowych oraz dopasowania jej do nomenklatury wynikającej z przepisów dotyczących finansów publicznych (art. 3 ustawy o finansach publicznych, tzn. określenie środków publicznych), dokonano ich podziału na:

- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej;
- środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, niepodlegające zwrotowi;
- oraz środki krajowe jako część dochodów publicznych na jakie może liczyć gmina Nowa Ruda, poza dochodami własnymi.

Jednocześnie pominięto w niniejszym rozdziale charakterystykę takich podstawowych instrumentów finansowych jak kredyty, pożyczki, środki pochodzące z emisji obligacji, jako doskonale znane służbom finansowym gminy i w sposób wyczerpujący opisane w literaturze fachowej.

7.1.1. Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej

7.1.1.1. Układ programów operacyjnych w okresie programowania 2007-2013⁹

Zaakceptowany (w dniu 24 stycznia 2006 r.) przez Radę Ministrów projekt układu programów operacyjnych oraz priorytetów na lata 2007 – 2013 zakłada przygotowanie 16 regionalnych programów operacyjnych, 5 krajowych programów operacyjnych oraz programów europejskiej współpracy terytorialnej. W projekcie przedstawiono również listę priorytetów, jakie będą realizowane w ramach programów operacyjnych.

Poniżej opisane te z programów operacyjnych, po środki z których może sięgać gmina, ze względu na swoje położenie geograficzne i „miejsce” w strukturach zarządzania programami.

⁹ Opracowano na podstawie informacji zawartych na stronach internetowych: www.mrr.gov.pl oraz www.funduszezstrukturalne.gov.pl

7.1.1.2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko¹⁰

Zgodnie Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO) 2007 – 2013 dokumentem zaakceptowanym decyzją Komisji Europejskiej dnia 7 maja 2007 r., Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” stanowi jeden z programów będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w niej celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Cechą charakterystyczną PO „Infrastruktura i Środowisko” jest integralne ujęcie problematyki infrastruktury rozwoju, która obok sfery podstawowej obejmuje też zasadnicze elementy infrastruktury społecznej.

Punktem wyjścia dla tak zakreślonego zakresu programu jest zasada maksymalizacji efektów rozwojowych, uwarunkowana komplementarnym potraktowaniem sfery technicznej i społecznej w jednym nurcie programowym i realizacyjnym. Działania w ramach PO Infrastruktura i Środowisko są komplementarne w stosunku do działań realizowanych w ramach regionalnych programów operacyjnych, a także innych programów operacyjnych przygotowanych na lata 2007-2013, tj. Innowacyjna Gospodarka, Kapitał Ludzki, Rozwój Polski Wschodniej oraz programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Główny cel programu:

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Cele szczegółowe programu:

- Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego.
- Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu.
- Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.
- Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.
- Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej.

¹⁰ Opracowano na podstawie projektu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, wersja z dnia 1 sierpnia 2006 r.

Realizacja celu głównego i celów szczegółowych Programu nastąpi poprzez 15 priorytetów:

1) Gospodarka wodno-ściekowa.

Główny cel Priorytetu:

Rozbudowa infrastruktury wodno-ściekowej warunkującej rozwój gospodarczy.

2) Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

Główny cel Priorytetu:

Zwiększenie korzyści gospodarczych poprzez zmniejszenie udziału odpadów komunalnych składowanych i rekultywację terenów zdegradowanych oraz ochronę brzegów morskich.

3) Bezpieczeństwo ekologiczne.

Główny cel Priorytetu:

Zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki kraju oraz minimalizacja skutków negatywnych zjawisk naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom.

4) Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska.

Główny cel Priorytetu:

Ograniczanie negatywnego wpływu istniejącej działalności przemysłowej na środowisko i dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego.

5) Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.

Główny cel Priorytetu:

Ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat zasobów różnorodności biologicznej.

6) Transeuropejskie sieci transportowe TEN-T.

Główny cel Priorytetu:

Poprawa dostępności komunikacyjnej Polski i połączeń międzyregionalnych poprzez rozwój drogowej i lotniczej sieci TEN-T

7) Transport przyjazny środowisku.

Główny cel Priorytetu:

Zwiększenie udziału ekologicznych gałęzi transportu w ogólnym przewozie osób i ładunków.

8) Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe.

Główny cel Priorytetu:

Poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie drogowym oraz dostępności komunikacyjnej Polski i drogowych połączeń międzyregionalnych, położonych poza siecią TEN-T.

9) Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej.

Główny cel Priorytetu:

Poprawa połączeń komunikacyjnych głównych miast województw wschodniej Polski z pozostałą częścią kraju poprzez rozwój sieci drogowej na terenie tych województw.

10) Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku.

Główny cel Priorytetu:

Poprawa bezpieczeństwa energetycznego energetyki na środowisko.

11) Bezpieczeństwo energetyczne.

Główny cel Priorytetu:

Poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa poprzez tworzenie nowych zdolności przesyłowych i transportowych energii elektrycznej, gazu ziemnego i ropy naftowej oraz rozbudowę podziemnych magazynów gazu ziemnego.

12) Kultura i dziedzictwo kulturowe.

Główny cel Priorytetu:

Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.

13) Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia.

Główny cel Priorytetu:

Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia siły roboczej.

14) Pomoc techniczna dla wsparcia procesu zarządzania Programem oraz upowszechnienia wiedzy na temat wsparcia ze środków Unii Europejskiej.

Główny cel Priorytetu:

Efektywne wykorzystanie środków w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”.

15) Pomoc techniczna dla wsparcia zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu priorytetów współfinansowanych z Funduszu Spójności.

Główny cel Priorytetu:

Zapewnienie odpowiednich zdolności instytucjonalnych w instytucjach uczestniczących we wdrażaniu Programu

7.1.1.3. Program Operacyjny Kapitał Ludzki¹¹

Zgodnie Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO) 2007 – 2013 dokumentem zaakceptowanym decyzją Komisji Europejskiej dnia 7 maja 2007 r., całość interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007 – 2013 została ujęta w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, którego celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa.

W ramach Programu wsparciem zostaną objęte następujące obszary: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw, a także zagadnienia związane z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich, z budową sprawnej i skutecznej administracji publicznej wszystkich szczebli oraz z promocją zdrowia zasobów pracy. Program Operacyjny Kapitał Ludzki stanowi odpowiedź na wyzwania, jakie przed państwami członkowskimi stawia odnowiona Strategia Lizbońska. Wyzwania te to uczynienie z Europy bardziej atrakcyjnego miejsca do lokowania inwestycji i podejmowania pracy, rozwijanie wiedzy i innowacji dla wzrostu oraz tworzenie większej liczby trwałych miejsc pracy. Program, poprzez realizację celu ogólnego, jak również określonych w nim celów szczegółowych, przyczyni się do urzeczywistnienia założeń odnowionej Strategii Lizbońskiej na poziomie krajowym.

Główny cel programu:

Wzrost poziomu zatrudnienia i spójności społecznej

Cele szczegółowe programu:

- Dopasowanie zasobów pracy do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy
- Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego
- Podniesienie poziomu i jakości wykształcenia społeczeństwa
- Wsparcie dla budowy sprawnego i partnerskiego państwa
- Wzrost spójności terytorialnej

¹¹ Opracowano na podstawie projektu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, wersja z maja 2006 r.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki składa się z 10 Priorytetów, realizowanych równolegle na poziomie centralnym i regionalnym. W celu usystematyzowania działań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz w celu spełnienia wymogów merytorycznych stawianych Ośrodkom Pomocy Społecznej należy do końca roku 2008 stworzyć Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Priorytety realizowane centralnie to:

- Priorytet I Zatrudnienie i integracja społeczna
- Priorytet II Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących
- Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty
- Priorytet IV Szkolnictwo wyższe i nauka
- Priorytet V Dobre rządzenie

Priorytety realizowane na szczeblu regionalnym to:

- Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich
- Priorytet VII Promocja integracji społecznej
- Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki
- Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach
- Priorytet X Pomoc techniczna

7.1.1.4. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka¹²

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG) jest jednym z instrumentów realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO). NSRO określa krajowe ramy interwencji w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności, a także zasady koordynacji pomiędzy polityką spójności Unii Europejskiej i właściwymi krajowymi politykami sektorowymi i regionalnymi. NSRO określa również mechanizmy koordynacji pomiędzy programami współfinansowanymi ze środków EFRR, EFS, Funduszu Spójności a tymi, które są współfinansowane w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich i Europejskiego Funduszu Rybackiego, a także Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz innymi instrumentami finansowymi.

W ramach PO IG wspierane będą działania z zakresu innowacji produktowej, procesowej (usługowej) oraz organizacyjnej w sektorach produkcyjnych i usługowych, które w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniają się do powstawania i rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw. W kontekście osiągnięcia celów NSRO oraz PO IG, wspierana i promowana będzie innowacyjność na poziomie co najmniej krajowym i/lub międzynarodowym (określana jako innowacyjność średnia i wysoka). Działania innowacyjne o takim charakterze i zasięgu generują najwyższą wartość dodaną dla gospodarki i przedsiębiorstw, a co za tym idzie w największym stopniu przyczyniają się do umacniania zdolności konkurencyjnej polskiej gospodarki w wymiarze międzynarodowym.

Główny cel programu:

Rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa

Cele szczegółowe programu:

- Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw
- Wzrost konkurencyjności polskiej nauki
- Zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym
- Zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym
- Tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy
- Wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce

¹² Opracowano na podstawie projektu Programu Operacyjnego Innowacyjna gospodarka wersja z dnia 28 lipca 2006 r.

Cele Programu realizowane będą w ramach osi priorytetowych:

1. Badania i rozwój nowoczesnych technologii
2. Infrastruktura sfery B+R
3. Kapitał dla innowacji
4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia
5. Dyfuzja innowacji
6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym
7. Społeczeństwo informacyjne - budowa elektronicznej administracji
8. Społeczeństwo informacyjne - zwiększanie innowacyjności gospodarki
9. Pomoc techniczna

PO IG kierowany jest głównie do beneficjentów z poza sektora finansów publicznych. Wychodząc naprzeciw potrzebom przedsiębiorców, jednostek badawczo – rozwojowych, wyższych uczelni, itp., podejmowane będą działania na rzecz pozyskania środków w ramach działań, które uwzględniają udział samorządów terytorialnych.

7.1.1.5. Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej na Dolnym Śląsku¹³

Europejska Współpraca Terytorialna (EWT) jest celem polityki regionalnej Unii Europejskiej na lata 2007-2013, którego realizacja wspierana będzie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. EWT 2007-2013 stanowi kontynuację Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III, wdrażanej w okresie programowania 2000-2006 (w Polsce od 1 maja 2004 r.).

W wyniku rozszerzenia Unii Europejskiej zwiększyła się liczba granic unijnych, co wymaga w opinii Komisji Europejskiej intensywniejszej współpracy transgranicznej, opartej na realizacji wspólnych projektów. Z tego względu w nowym okresie programowania 2007-2013 beneficjentom z krajów partnerskich, uczestniczącym w projektach realizowanych ze środków programów współpracy transgranicznej w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej, stawiane będą konkretne wymogi partnerstwa. Art. 19 Rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego określa następujący wymóg dla projektów realizowanych ze środków współpracy transgranicznej w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej:

- wspólne przygotowanie projektu;
- wspólna realizacja;
- wspólny personel;
- wspólne finansowanie.

Oznacza to, że żaden projekt w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2007-2013 nie będzie mógł być realizowany bez współpracy z partnerem po drugiej stronie granicy. Ponadto – zgodnie z art. 20 Rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – dla każdego projektu należy wyznaczyć **partnera wiodącego** (beneficjenta wiodącego), który odpowiadać będzie za realizację całego projektu. Środki EFRR przekazywane będą beneficjentom uczestniczącym w projekcie przez partnera wiodącego na podstawie zawartej z nim umowy, której postanowienia gwarantować powinny należyte zarządzanie środkami przeznaczonymi na projekt, włącznie z warunkami zwrotu nienależnych płatności. Każdy beneficjent uczestniczący w projekcie powinien natomiast przyjąć na siebie odpowiedzialność w przypadku wystąpienia nieprawidłowości w zakresie zadeklarowanych przez siebie wydatków ponoszonych w celu realizacji projektu.

Analogicznie jak w latach 2004-2006, w nowym okresie programowania 2007-2013 na Dolnym Śląsku w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej wdrażane będą dwa programy współpracy transgranicznej: program współpracy transgranicznej z Saksonią oraz program współpracy transgranicznej z Czechami. Zgodnie z Narodową Strategią Spójności 2007-2013 celem wszystkich programów współpracy transgranicznej wdrażanych w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2007-2013 w Polsce będzie promowanie rozwoju gospodarczego i społecznego oraz ochrona środowiska w obszarach przygranicznych.

¹³ Opracowano na podstawie materiałów z seminarium informacyjnego „Europejska Współpraca Terytorialna Dolny Śląsk – Saksonia 2007-2013”, Jelenia Góra 13.09.2006 r. (Redakcja: Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Departament Rozwoju Regionalnego, Wydział Współpracy Terytorialnej – Wrocław, sierpień 2006), oraz na podstawie informacji zawartych na stronie internetowej www.ewt2007-2013.dolnyslask.pl

W ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego mogą zostać przeznaczone na rozwój transgranicznej działalności o wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym, przede wszystkim poprzez:

- wspieranie przedsiębiorczości w szczególności rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, turystyki, kultury oraz handlu transgranicznego;
- wspieranie i poprawę wspólnej ochrony zasobów naturalnych i kulturowych i wspólnego zarządzania nimi, jak również zapobieganie zagrożeniom naturalnym i technologicznym;
- wspieranie powiązań pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi;
- zmniejszanie izolacji poprzez poprawę dostępu do usług i sieci transportowych, informacyjnych i komunikacyjnych, a także transgranicznych systemów i urzędzeń dostawy wody i energii oraz zagospodarowania odpadów;
- rozwój współpracy, zdolności oraz wspólnego wykorzystywania infrastruktury, w szczególności w sektorach takich jak ochrona zdrowia, kultura, turystyka i edukacja;
- propagowanie współpracy prawnej i administracyjnej, integracji transgranicznej rynków pracy, lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia, równości płci i równości szans, szkoleń i integracji społecznej, a także wspólne wykorzystywanie zasobów ludzkich i infrastruktury na potrzeby badań i rozwoju technologicznego.

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013

Obszar wsparcia

Tak jak to miało miejsce do końca roku 2006 (dla Programu Inicjatywy Wspólnotowej Interreg III A Czechy – Polska), w nowym okresie programowania 2007-2013 obszarem wsparcia programu współpracy transgranicznej na Dolnym Śląsku będzie podregion jeleniogórsko – wałbrzyski, w skład którego wchodzi następujące powiaty województwa dolnośląskiego:

➤ bolesławiecki	➤ lwówecki
➤ dzierzoniowski	➤ strzeliński
➤ jaworski	➤ świdnicki
➤ miasto na prawach powiatu Jelenia Góra	➤ wałbrzyski
➤ jeleniogórski	➤ ząbkowicki
➤ kamiennogórski	➤ zgorzelecki
➤ kłodzki	➤ złotoryjski
➤ lubański	

Na poniższej mapie przedstawiono obszar wsparcia Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013.

Układ priorytetów

Zgodnie z zatwierdzonym przez Komisję Europejską w dniu 11 grudnia 2007 r. **Programem Operacyjnym Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013** nadrzędnym celem globalnym programu jest wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru pogranicza polsko-czeskiego poprzez wzmacnianie jego konkurencyjności i spójności oraz poprzez promowanie partnerskiej współpracy jego mieszkańców. Cel globalny realizowany będzie poprzez prezentowane poniżej priorytety współpracy Dolny Śląsk – Czechy¹⁴.

1) Wzmacnianie dostępności komunikacyjnej, ochrona środowiska oraz profilaktyka zagrożeń

Cel główny priorytetu:

Cel główny **Poprawa atrakcyjności obszaru pogranicza polsko-czeskiego** konkretyzuje cel globalny przede wszystkim pod kątem możliwości rozwoju fizycznych aspektów obszaru pogranicza polsko-czeskiego. Lepsza dostępność komunikacyjna i wysoka jakość środowiska naturalnego są podstawową przesłanką rozwoju przedsięwzięć gospodarczych i społecznych. Przyczyniają się do podniesienia atrakcyjności obszaru pogranicza dla jego mieszkańców, inwestorów zagranicznych i krajowych oraz turystów. Wzmacnianie transgranicznych powiązań komunikacyjnych przyczynia się także do rozwijania powiązań obszarów przygranicznych w sferze gospodarczej i społecznej, sprzyjając tworzeniu spójnego obszaru.

2) Poprawa warunków rozwoju przedsiębiorczości i turystyki

Cel główny priorytetu:

Cel główny priorytetu 2 **Wzmocnienie rozwoju gospodarczego obszaru pogranicza polsko-czeskiego** konkretyzuje cel globalny w sferze ukierunkowanej na wykorzystanie i rozwijanie istniejącego potencjału gospodarczego pogranicza i wzmacnianie jego konkurencyjności.

3) Wspieranie współpracy społeczności lokalnych

Cel główny priorytetu:

Cel główny priorytetu 3 **Rozwój współpracy partnerskiej społeczności lokalnych i instytucji obszaru pogranicza polsko-czeskiego** konkretyzuje cel globalny w sferze ukierunkowanej na jakość życia społecznego mieszkańców, pogłębianie poczucia ich utożsamienia się z tym obszarem. Celem jest wspieranie współpracy transgranicznej w zakresie rozwoju kontaktów międzyludzkich, inicjatyw społecznych, imprez kulturalnych i sportowych oraz współpracy jednostek administracji publicznej i organizacji świadczących usługi publiczne.

¹⁴ Opracowano na podstawie wstępnej wersji Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013 (wersja z czerwca 2006 r.).

4) Pomoc techniczna

Cel główny priorytetu:

Cel główny priorytetu **Wspieranie efektywnej realizacji Programu** warunkuje osiągnięcie pozostałych priorytetów Programu poprzez zapewnienie sprawnego procesu zarządzania i wdrażania oraz wykorzystania środków EFRR.

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej
Polska – Saksonia 2007 – 2013

Obszar wsparcia

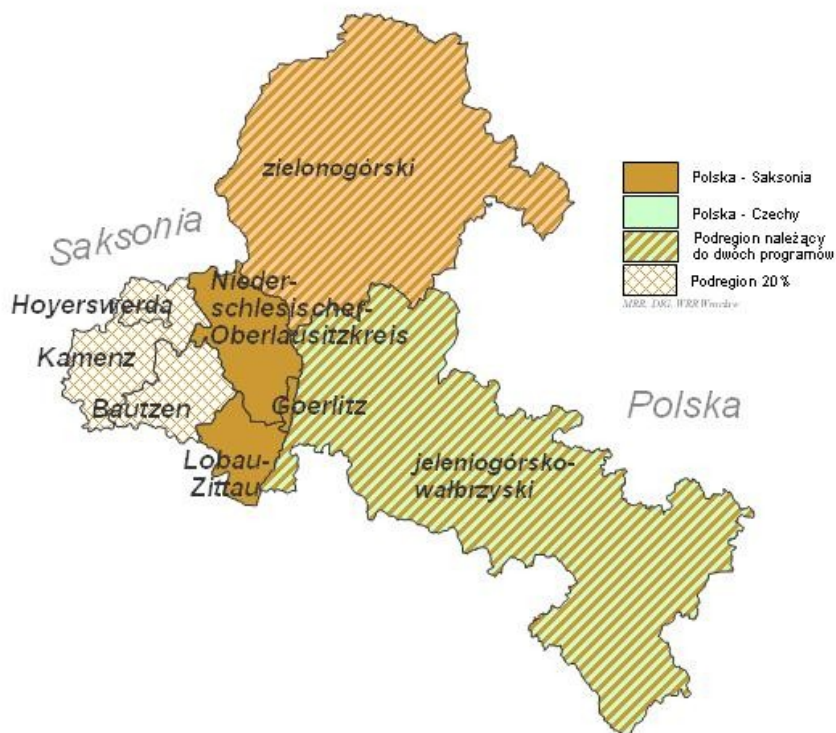
Analogicznie jak w latach 2004-2006 dla Programu IW INTERREG III A Wolny Kraj Związkowy Saksonia – Rzeczpospolita Polska (Województwo Dolnośląskie), w nowym okresie programowania 2007-2013 dla programu współpracy transgranicznej z Saksonią obszarem wsparcia na Dolnym Śląsku ma być podregion jeleniogórsko-wałbrzyski, w skład którego wchodzi następujące powiaty województwa dolnośląskiego:

➤ bolesławiecki	➤ lwówecki
➤ dzierzoniowski	➤ strzeliński
➤ jaworski	➤ świdnicki
➤ miasto na prawach powiatu Jelenia Góra	➤ wałbrzyski
➤ jeleniogórski	➤ ząbkowicki
➤ kamiennogórski	➤ zgorzelecki
➤ kłodzki	➤ złotoryjski
➤ lubański	

Ponadto Ministerstwo Rozwoju Regionalnego wystąpiło z propozycją rozszerzenia obszaru wsparcia o część województwa lubuskiego (podregion zielonogórski).

Propozycja ta nie uzyskała akceptacji Zarządu Województwa Dolnośląskiego z uwagi na konieczność obrony interesów Dolnego Śląska w kwestii alokacji środków dla powstającego programu, a także z uwagi na fakt, iż taka konstrukcja terytorialna programu rodzić może w przyszłości trudności w jego wdrażaniu. Również regionalna grupa robocza dla programu współpracy transgranicznej Dolny Śląsk – Saksonia w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2007-2013 wyraziła dezaprobatę dla propozycji Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Jako jeden z argumentów przeciw propozycji Ministerstwa Rozwoju Regionalnego regionalna grupa robocza wskazała brak wystarczającej ilości partnerów po stronie saksońskiej dla tak dużego obszaru wsparcia.

Na poniższej mapie przedstawiono obszar wsparcia dla programu współpracy transgranicznej z Saksonią w ramach EWT 2007-2013 uwzględniający propozycję Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Wstępny układ priorytetów

Prezentowany poniżej wstępny układ priorytetów Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007 – 2013 jest materiałem z dnia 15 listopada 2007 r., po uwagach KE z ISC.

Cel ogólny programu:

Wspieranie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju w sferze gospodarczej, społecznej i kulturalnej, zmierzające do zwiększenia konkurencyjności obszarów przygranicznych oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Powyższy cel ogólny programu realizowany będzie przez:

- oś priorytetowa 1 – rozwój transgraniczny;
- oś priorytetowa 2 - transgraniczna integracja społeczna,
- pomoc techniczną.

7.1.1.6. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013¹⁵

Zgodnie z założeniami reformy polityki wobec obszarów wiejskich od roku 2007, wsparcie rozwoju obszarów wiejskich jest finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (dalej: EFRROW), utworzonego na mocy Rozporządzenia Rady (WE) 1290/2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej.

Zadaniem EFRROW, jest promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich we Wspólnocie. Ma ona uzupełniać politykę rynkową i politykę wspierania dochodów w ramach wspólnej polityki rolnej, politykę spójności i wspólną politykę rybołówstwa. Zasady wsparcia rozwoju obszarów wiejskich zostały określone w Rozporządzeniu Rady (WE) 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (dalej: EFRROW). Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia, każdy kraj członkowski obowiązany jest opracować Krajowy Plan Strategiczny oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. Krajowy Plan Strategiczny obejmuje lata 2007-2013. Ponadto na podstawie analizy sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowej, przeprowadzonej na podstawie dostępnych danych statystycznych, przedstawia priorytety i kierunki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce w odniesieniu do priorytetów wspólnotowych, które są podstawą przygotowania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (dalej: PROW 2007-2013).

PROW 2007-2013 określa zakres i formę wsparcia obszarów wiejskich w Polsce w kolejnym okresie programowania to jest w latach 2007-2013. W wyniku utworzenia EFRROW nastąpiło połączenie dotychczasowych instrumentów finansowych rozwoju obszarów wiejskich, realizowanych obecnie w dwóch programach – Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich i Sektorowym Programie Operacyjnym Rolnictwo SPO, w jeden spójny Program. Jednocześnie dotychczasowa Inicjatywa Wspólnotowa LEADER+, która wymagała odrębnych dokumentów programowych, została włączona do programów rozwoju obszarów wiejskich. Nastąpiło także oddzielenie polityki rozwoju obszarów wiejskich od polityki spójności.

Przyjęty w lipcu 2007 r. PROW 2007-2013 określa zakres i formę wsparcia obszarów wiejskich w Polsce w latach 2007-2013. Łączna kwota środków na PROW 2007-2013 to ok. 17,2 mld euro, z czego ponad 13,2 mld euro będzie pochodzić z budżetu UE (Europejski Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich), a około 4 mld stanowią będą krajowe środki publiczne. Instrumenty PROW 2007-2013 podzielono na osie priorytetowe, których realizacja ma przyczynić się do osiągnięcia następujących celów:

- 1) poprawy konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa przez wspieranie restrukturyzacji, rozwoju i innowacji;
 - 2) poprawy środowiska naturalnego i terenów wiejskich przez wspieranie gospodarowania gruntami;
 - 3) poprawy jakości życia na obszarach wiejskich oraz popierania różnicowania działalności gospodarczej.
- Szczegółowe warunki wsparcia, zasady przejściowe pomiędzy okresem 2000–2006, a 2007–2013

¹⁵ Opracowano na podstawie:

1) projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, projekt W-07/XII/06 z grudnia 2006 r.;
2) „Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Materiały informacyjne”, listopad 2006 r.

oraz zasady kontroli regulują akty wykonawcze do Rozporządzenia 1698/2005:

- ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia (WE) nr 1698/2005 w odniesieniu do wprowadzania procedur kontroli, jak również wzajemnej zgodności dotyczącej środków wsparcia na rzecz rozwoju obszarów wiejskich;
- ustanawiające przepisy przejściowe dla rozwoju obszarów wiejskich, o którym mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005.

Zgodnie z założeniami Rozporządzenia 1698/2005 działania zgrupowane są w ramach 4 osi priorytetowych kierunków wsparcia obszarów wiejskich UE:

Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego.

Oś 2: Poprawa stanu środowiska naturalnego i obszarów wiejskich.

Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.

Oś 4: LEADER.

7.1.1.7. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 (dalej: RPO), obok regionalnych programów pozostałych województw oraz programów operacyjnych, które będą zarządzane i wdrażane na poziomie krajowym, jest jednym z narzędzi realizacji Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013 oraz Strategii Rozwoju Kraju do 2015 roku. Program realizuje również założenia Strategicznych Wytycznych Wspólnoty 2007-2013 opracowanych przez Komisję Europejską, które określają głównie kierunki polityki spójności wspierającej wzrost gospodarczy i zatrudnienie w kolejnym okresie programowania funduszy Unii Europejskiej¹⁶.

Kolejny okres programowania to ogromna szansa dla województwa dolnośląskiego. W latach 2007-2013 w ramach realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego województwo otrzyma bowiem znacznie większą kwotę na wsparcie rozwoju regionalnego, niż miało to miejsce w latach 2004-2006. Efektywne wykorzystanie nowej puli środków jest równocześnie ogromnym wyzwaniem, zarówno dla przyszłych beneficjentów jak i Samorządu Województwa, którego rola w latach 2007-2013 zostanie znacząco wzmocniona. Po raz pierwszy samorządom województw została bowiem powierzona rola Instytucji Zarządzających programami regionalnymi, tym samym będą one w pełni odpowiedzialne za przygotowanie, wdrażanie oraz zarządzanie programami¹⁷.

RPO dla Województwa Dolnośląskiego będzie podstawą wykorzystania w naszym regionie środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. RPO określa priorytety, kierunki oraz wysokość środków, jakie otrzyma Województwo Dolnośląskie na realizację polityki regionalnej w latach 2007-2013¹⁸.

Główny cel RPO jest tożsamy z celem nadrzędnym Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku, tj. **podniesie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.**

Cel ten realizowany będzie poprzez 11 priorytetów¹⁹.

Zamieszczony poniżej opis priorytetów RPO, ma na celu pokazanie jak najszerszego spektrum możliwości wynikających z jego (RPO) realizacji, tzn. pokazanie przed jak wielką szansą staje Gmina Nowa Ruda jeśli chodzi o możliwości pozyskania dofinansowania na realizację swoich projektów.

¹⁶ Źródło: www.rpo.dolnyslask.pl

¹⁷ RPO, str. 3

¹⁸ Źródło: www.rpo.dolnyslask.pl

¹⁹ Opis priorytetów na podstawie: RPO, str. 61 do 105.

1) Wzrost konkurencyjności dolnośląskich przedsiębiorstw

„Przedsiębiorstwa i Innowacyjność”

Główny cel priorytetu:

Celem priorytetu jest wzrost konkurencyjności dolnośląskich przedsiębiorstw, głównie poprzez działania wspomagające rozwój MŚP oraz wzmocnienie i wykorzystanie potencjału sektora B+R. W dłuższej perspektywie wpłynie to na trwałą poprawę zatrudnienia oraz stworzy podstawy do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy

2) Rozwój społeczeństwa informacyjnego na Dolnym Śląsku

„Społeczeństwo informacyjne”

Główny cel priorytetu:

Głównym celem priorytetu jest wspieranie konkurencyjności regionu poprzez rozwój szeroko rozumianej regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Przyczyni się to do zmniejszenia dystansu w dostępie i wykorzystywaniu Internetu i innych technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), dzielącego społeczeństwo Dolnego Śląska od innych regionów Unii Europejskiej. Istotnym jest także zmniejszenie różnic w tym zakresie występujących wewnątrz regionu, zwłaszcza pomiędzy ośrodkami miejskimi a obszarami wiejskimi. **Udział w budżecie priorytetu** projektów dotowanych **na obszarach wiejskich i małych miast wynosił będzie nie mniej niż 38%.**

3) Rozwój infrastruktury transportowej na Dolnym Śląsku

„Transport”

Główny cel priorytetu:

Głównym celem priorytetu jest modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury transportowej w taki sposób, aby zmodernizować sieć połączeń transportowych z sąsiednimi regionami oraz połączeń wewnętrznych przyczyniających się do rozwoju obszarów aktywności gospodarczej, w tym turystycznej. Zapewni to powiązanie regionalnej sieci dróg z krajowym i międzynarodowym układem transportowym. Nie mniej ważne są działania przyczyniające się do rozwoju i usprawnienia transportu zbiorowego oraz zmniejszenia jego uciążliwości dla środowiska naturalnego oraz likwidowania barier dla niepełnosprawnych. **Udział w budżecie priorytetu** projektów dotowanych **na obszarach wiejskich i małych miast wynosił będzie nie mniej niż 38%.**

4) Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwa ekologicznego i przeciwpowodziowego Dolnego Śląska

„Środowisko i bezpieczeństwo ekologiczne”

Główny cel priorytetu:

Głównym celem priorytetu jest poprawa stanu środowiska naturalnego, zapobieganie jego degradacji i zachowanie różnorodności biologicznej oraz walorów przyrodniczych Dolnego Śląska, a także poprawa poziomu bezpieczeństwa w regionie, poprzez przeciwdziałanie naturalnym i technologicznym zagrożeniom, likwidację ich skutków oraz wspieranie działających w tym zakresie służb ratowniczych.

Udział w budżecie priorytetu projektów dotowanych **na obszarach wiejskich i małych miast** wynosić będzie nie mniej niż **38%**.

5) Regionalna infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku

„Energetyka”

Główny cel priorytetu:

Celem priorytetu będzie poprawa stanu infrastruktury energetycznej regionu poprzez modernizację sieci dystrybucji energii w celu zmniejszenia strat i zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii. Istotne będzie również zmniejszenie udziału paliw stałych oraz uwzględnienie wymagań ochrony środowiska w procesie wytwarzania energii, w tym z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

Udział w budżecie priorytetu projektów dotowanych **na obszarach wiejskich i małych miast** wynosić będzie nie mniej niż **38%**.

6) Wykorzystanie i promocja dolnośląskiego potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska

„Turystyka i Kultura”

Główny cel Priorytetu:

Głównym celem priorytetu jest wzrost konkurencyjności dolnośląskiej oferty turystycznej oraz wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa przeszłości dla podniesienia atrakcyjności regionu na rynku krajowym i międzynarodowym poprzez lepsze wykorzystanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych regionu, w połączeniu z bogatym dziedzictwem przeszłości. Realizacja priorytetu przyczyni się do wzrostu znaczenia turystyki jako czynnika wpływającego na rozwój społeczno – gospodarczy województwa.

7) Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej na Dolnym Śląsku

„Edukacja”

Główny cel priorytetu:

Głównym celem priorytetu jest podniesienie jakości i efektywności systemu kształcenia i szkolenia poprzez inwestycje w bazę dolnośląskich placówek edukacyjnych. Przyczyni się to m.in. do wzmocnienia roli szkół wyższych i przygotowania ich do odegrania roli kluczowej w procesie tworzenia konkurencyjnej gospodarki regionalnej. Konkurencyjność ta wzmocniona zostanie także poprzez poprawę bazy szkół i placówek funkcjonujących w systemie oświaty z uwzględnieniem placówek kształcenia ustawicznego w tym kształcenia i doskonalenia nauczycieli. **Udział w budżecie priorytetu** projektów dotowanych **na obszarach wiejskich i w małych miastach wynosił będzie nie mniej niż 15%.**

8) Modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia na Dolnym Śląsku

„Zdrowie”

Główny cel priorytetu:

Głównym celem priorytetu jest poprawa jakości opieki zdrowotnej poprzez podniesienie standardu usług medycznych oraz zwiększenie dostępności do usług świadczonych przez zakłady opieki zdrowotnej. Podjęte działania prowadzić będą do racjonalizacji sieci placówek ochrony zdrowia. W ramach priorytetu nie będzie możliwe finansowanie bieżącej działalności sektora.

9) Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich na terenie Dolnego Śląska

„Miasta”

Główny cel priorytetu:

Głównym celem priorytetu jest przeciwdziałanie marginalizacji obszarów miast województwa dolnośląskiego, na których nasilają się negatywne zjawiska społeczne i ekonomiczne oraz ulega degradacji stan fizyczny przestrzeni. Działania podjęte w ramach priorytetu prowadzić będą do rewitalizacji najbardziej zdegradowanej tkanki urbanistyczno–architektonicznej oraz wzmocnienia struktur społeczno–ekonomicznych. Wsparcie udzielone zostanie w szczególności na zintegrowane rozwiązania traktujące kompleksowo problemy społeczne i środowiskowe.

10) Pomoc Techniczna

Główny cel priorytetu:

Celem priorytetu jest podniesienie zdolności absorpcyjnych środków funduszy strukturalnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na Dolnym Śląsku. Zostanie to osiągnięte poprzez wsparcie dla sprawnego i efektywnego przebiegu realizacji RPO. W ramach priorytetu możliwe będzie finansowanie przygotowań do kolejnego okresu programowania.

7.1.2. Środki niepodlegające zwrotowi, pochodzące ze źródeł zagranicznych

7.1.2.1. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy 2004-2009²⁰

Konsekwencją członkostwa Polski w Unii Europejskiej było przystąpienie do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Na mocy „Umowy o rozszerzeniu EOG” z 14 października 2003 r. ustanowiona została pomoc finansowa krajów Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), tworzących EOG - a tym samym korzystających z możliwości, jakie oferuje rynek wewnętrzny UE - dla najmniej zamożnych państw UE. W październiku 2004 r. polski rząd podpisał dwie umowy, które umożliwiają korzystanie z dodatkowych, obok funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej: Memorandum of Understanding wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Memorandum of Understanding wdrażania Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Darczyńcami są 3 kraje EFTA: Norwegia, Islandia i Liechtenstein. Pomoc zostanie udzielona w ramach dwóch instrumentów finansowych: Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Przyznana Polsce kwota w wysokości 533,51 mln euro będzie wykorzystywana w latach 2004-2009. Oba Mechanizmy zostały objęte jednolitymi zasadami i procedurami oraz podlegają jednemu systemowi zarządzania i wdrażania w Polsce. Obecnie funkcję koordynacyjną w tym względzie pełni Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Cele pomocy:

Głównym celem utworzonego przez państwa – darczyńców Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego jest realizacja przedsięwzięć prorozwojowych przyczyniających się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Ponadto realizacja przedsięwzięć będzie służyła zacieśnieniu współpracy bilateralnej pomiędzy Polską, a państwami – darczyńcami.

²⁰ Opracowano na podstawie informacji zawartych na stronie internetowej www.eog.gov.pl.

Realizowane projekty powinny być zgodne z priorytetami polityki społeczno – gospodarczej kraju, jak też celami odpowiednich polityk Unii Europejskiej. Podejmowane w ramach Mechanizmów działania powinny ponadto obejmować różne aspekty horyzontalne, które podnoszą jakość realizowanych projektów, a tym samym zwiększają wpływ na osiągnięcie spójności społeczno-gospodarczej.

Do głównych aspektów horyzontalnych zalicza się:

- 1) zrównoważony rozwój, integrujący wymiar środowiskowy, ekonomiczny i społeczny;
- 2) równość szans kobiet i mężczyzn;
- 3) dobre zarządzanie, które określa udział szerokiej grupy partnerów w procesie podejmowania decyzji, podejmowanie decyzji zgodnie z prawem oraz przejrzystymi zasadami;
- 4) współpracę wielostronną.

W Polsce wykorzystanie środków Mechanizmów Finansowych będzie pełniło funkcje uzupełniające w stosunku do działań wspieranych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności UE.

Obszary priorytetowe:

Środki finansowe w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego będą dostępne na realizację projektów w następujących sześciu obszarach priorytetowych:

- ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii;
- promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami;
- ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast;
- rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wspierających go procesów demokratycznych;
- opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem;
- badania naukowe.

Środki finansowe z Norweskiego Mechanizmu Finansowego mogą wspierać działania podejmowane w ramach wszystkich sześciu priorytetów Mechanizmu Finansowego EOG, oraz – na zasadach pierwszeństwa – w zakresie następujących dodatkowych czterech obszarów priorytetowych:

- wdrażanie przepisów z Schengen, wsparcie Narodowych Planów Działania z Schengen oraz wzmacnianie sądownictwa;
- ochrona środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzania w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych;
- pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*.

7.1.2.2. Szwajcarski Mechanizm Finansowy²¹

W roku 2004 rozpoczęte zostały uzgodnienia między Radą Federalną Szwajcarii i Komisją Wspólnot Europejskich dotyczące szczegółów wkładu finansowego Konfederacji Szwajcarskiej na rzecz spójności gospodarczej i społecznej poszerzonej Unii Europejskiej (1 mld franków szwajcarskich w ciągu 5 lat). Wkład szwajcarski będzie rozdzielony między państwa członkowskie, które przystąpiły do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. Wsparciem będą objęte projekty oraz programy narodowe i regionalne, jak również projekty i programy transgraniczne w następujących sektorach: bezpieczeństwo, stabilność, wsparcie reform (m. in. wzmocnienie możliwości lokalnych w zarządzaniu na poziomie regionalnym i gminnym, przeciwdziałanie katastrofom naturalnym, inicjatywy rozwoju regionalnego na obszarach peryferyjnych i zubożałych), środowisko i infrastruktura (m. in. poprawa i modernizacja infrastruktury, w tym wydajność energetyczna, woda, wywóz zanieczyszczeń, transport publiczny, poprawa warunków środowiskowych, zagospodarowanie terytorium regionalnego, miejskiego i wiejskiego), wspieranie sektora prywatnego (m. in. rozwój sektora prywatnego i handlu, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw, wprowadzenie możliwości kredytowych i ułatwienie dostępu do kapitału, promocja ekowydajności), rozwój społeczny i zasobów ludzkich (np. modernizacja szpitali, współpraca między miastami i gminami, wsparcie inicjatyw międzynarodowych dotyczących rozwoju). Rozdzielenie środków między wskazane dziedziny opierać się będzie na potrzebach każdego państwa beneficjenta.

Uruchomienie programu miało nastąpić jeszcze w roku 2005. Do dnia dzisiejszego, nie są znane oficjalne źródła informacji, na podstawie których w sposób jednoznaczny można określić, kiedy i na jakich zasadach szczegółowych, dostępne będą środki pochodzące ze Szwajcarskiego Mechanizmu Finansowego.

²¹ www.ce.uw.edu.pl, Studia Europejskie 4/2004 str. 110, S. Mrówka „Nowe możliwości pozyskiwania środków pomocowych i strukturalnych. Rekomendacje praktyczne dla polskich samorządów i organizacji pozarządowych”.

7.1.3. Środki krajowe

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na podstawie Polityki Ekologicznej Państwa, Programu Wykonawczego do Polityki Ekologicznej Państwa, Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej, Strategii Ekologicznej Integracji z Unią Europejską, zobowiązań międzynarodowych Polski, a także list przedsięwzięć priorytetowych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, zwanych dalej "wojewódzkimi funduszami" - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) realizuje dofinansowywanie przedsięwzięć.

Jako priorytetowe traktuje się w szczególności te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Poniżej przedstawiono listę priorytetowych programów NFOŚiGW planowanych do finansowania w roku 2008:

1. Ochrona wód i gospodarka wodna.
2. Ochrona powierzchni ziemi, gospodarowanie odpadami i zasobami.
3. Bezpieczeństwo ekologiczne.
4. Ochrona powietrza.
5. Ochrona przyrody i krajobrazu oraz kształtowanie postaw ekologicznych.
6. Pozostałe programy.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

WFOŚiGW udziela pomocy finansowej na realizację zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej zgodnie z kierunkami Polityki Ekologicznej Państwa, Strategii Ekologicznej Integracji z Unią Europejską, Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, zobowiązań międzynarodowych Polski i obowiązujących przepisów prawa. Obszary, w ramach których można uzyskać pomoc finansową WFOŚiGW:

1. Ochrona Wód.
2. Ochrona Powietrza.
3. Leśnictwo, Ochrona Przyrody i Krajobrazu.
4. Gospodarka Odpadami i Ochrona Powierzchni Ziemi.
5. Edukacja Ekologiczna.
6. Ochrona Przed Hałasem.
7. Pozostałe Dziedziny.
8. Gospodarka Wodna.

Fundacja EkoFundusz

Zadaniem Fundacji jest finansowanie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska, które mają nie tylko istotne znaczenie w skali regionu czy kraju, ale także wpływają na osiągnięcie celów ekologicznych w skali europejskiej, a nawet światowej uznanych za priorytetowe przez społeczność międzynarodową. Poniżej wymienione zostały typy projektów, które mogą ubiegać się o dofinansowanie EkoFunduszu w poszczególnych sektorach priorytetowych:

Sektor I - Ochrona powietrza

Sektor II - Ochrona wód

Sektor III - Ochrona klimatu

Sektor IV - ochrona przyrody

Sektor V - Gospodarka odpadami

Warunki finansowania projektów

Dofinansowanie ze środków EkoFunduszu uzyskać mogą jedynie projekty dotyczące inwestycji bezpośrednio związanych z ochroną środowiska (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie ochrony przyrody również projekty nieinwestycyjne. Środki EkoFunduszu mają charakter bezzwrotnej pomocy zagranicznej i stosują się do nich preferencje wynikające z obowiązujących przepisów. EkoFundusz nie dofinansowuje projektów dotyczących prowadzenia badań naukowych, akcji monitoringowych, konferencji i sympozjów oraz innych form działalności edukacyjnej. Wyjątkami od tej reguły są zadania edukacyjne i szkoleniowe stanowiące integralną część projektów innowacyjnych oraz projektów w dziedzinie ochrony przyrody. Wszystkie wnioski o dofinansowanie oceniane są według obowiązujących procedur EkoFunduszu na podstawie kryteriów: ekologicznego, technologicznego, ekonomicznego i organizacyjnego. Aby otrzymać dotację wszystkie te oceny muszą być pozytywne, a wnioskodawca musi wykazać się wiarygodnością finansową, a także zapewnieniem pełnego finansowania projektu w części nie objętej dotacją EkoFunduszu. EkoFundusz może wspierać finansowo zarówno projekty dopiero rozpoczynane, jak i będące w fazie realizacji, jeżeli ich zaawansowanie finansowe nie przekracza 60% w dniu złożenia wniosku do EkoFunduszu. Odstępstwo od tej zasady jest traktowane jako wyjątkowe i wymaga odrębnego uzasadnienia. Ze względu na ponoszone koszty administracyjne dotacja EkoFunduszu dla pojedynczego projektu nie może być niższa niż 50 tys. zł.

Środki Ministerstwa Sportu i Turystyki

Ministerstwo Sportu i Turystyki w roku 2008 kontynuuje programy budowy wielofunkcyjnych boisk sportowych i boisk piłkarskich w ramach programu "Blisko-Boisko". Głównymi celami programu są:

- osiągnięcie modelowego, równomiernego rozłożenia na terenie kraju nowoczesnych i bezpiecznych boisk dla dzieci i młodzieży,
- propagowanie sportu jako czynnika niezbędnego dla rozwoju i wychowania młodych ludzi oraz promocja zdrowego stylu życia,
- wychowanie poprzez sport, które jest skuteczną metodą walki z patologiami: chuligaństwem, narkomanią czy alkoholizmem stanowiącymi źródło powstawania szkód ubezpieczeniowych,
- poprawa bezpieczeństwa w szkołach i innych placówkach oświatowych, które należy do jednego z zadań działalności prewencyjnej realizowanej przez PZU S.A. i PZU Życie S.A.

Kwota ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej będzie wynosić maksymalnie 140.000,00, jednak nie więcej niż 30 % wartości kosztorysowej zadania. Kwota ze środków funduszy prewencyjnych PZU S.A. i PZU Życie S.A. będzie wynosić maksymalnie 180.000,00, jednak nie więcej niż 40 % wartości kosztorysowej zadania.

Ministerstwo Sportu i Turystyki realizuje również program „Budowa wielofunkcyjnych boisk sportowych ogólnie dostępnych dla dzieci i młodzieży”. Program realizowany jest przy współudziale środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej. Maksymalna kwota dofinansowania ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej inwestycji realizowanej w ramach programu wynosić będzie 200 tys. zł, nie więcej jednak niż 50% wartości kosztorysowej. Środki Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej uruchamiane będą na podstawie zaakceptowanych, niezapłaconych przez wnioskodawcę faktur lub rachunków po wykorzystaniu środków własnych i po zakończeniu wykonania całego zakresu rzeczowego potwierdzonego protokołem odbioru.

Ministerstwo Edukacji Narodowej

1. Rządowy program poprawy stanu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach "Zero tolerancji dla przemocy w szkole".
2. Program stypendialny dla uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej.
3. Narodowy plan działań na rzecz dzieci 2004-2012 "Polska dla dzieci".
4. Program "Edukacja i szkolenie 2010".

5. Młodzież w działaniu.

Wójt Gminy Nowa Ruda
Sławomir Karwowski